

BÖLÜM III

BANKACILIK SEKTÖRÜ RİSKLERİ

Geleneksel bankalarla aynı hukuki statüye sahip olmalarına rağmen, çalışma esasları farklılık gösteren katılım bankaları bu bölümde yer alan risk analizlerinde hariç tutulmuştur.

III.1.Kredi Riski ve Senaryo Analizi

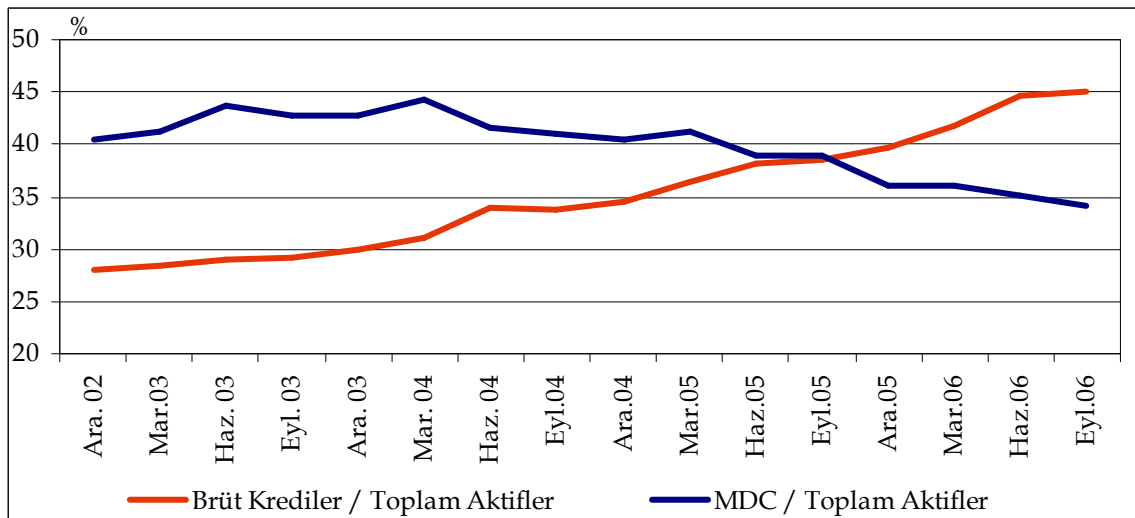
III.1.1.Kredilerin Gelişimi

III.1.1.1.Genel Yapı

2002 yılı sonundan itibaren artan bir seyir izleyen ve 2005 yılını bir önceki yıl sonuna göre yüzde 34,8'lik reel artışla tamamlayan kredi hacmi, 2006 yılının ilk dokuz ayında da reel olarak yüzde 23,7 artış göstermiştir. Kredi hacmindeki büyümede 2005 yılında olduğu gibi bireysel krediler belirleyici olurken, Mayıs ve Haziran aylarında finansal piyasalarda görülen dalgalanmanın etkisiyle kredi faizlerinin yükselmesi tüketici kredilerinin artış hızında yavaşlamaya sebep olmuştur. Kredi hacmi artış hızındaki yavaşlama eğiliminin önümüzdeki dönemde de devam edeceği beklenmektedir.

Grafik III.1.1.1

Brüt Krediler ve MDC'nin Toplam Aktifler İçerisindeki Payı

Kaynak: BDDK-TCMB

2005 yılı sonu itibariyle yüzde 39,7 olan brüt kredilerin¹ toplam aktifler içerisindeki payı 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 45,1'e yükselmiştir (Grafik III.1.1.1.1).

Tablo III.1.1.1.1
Kredilerle İlgili Seçilmiş Bazı Oranlar¹

(Milyon YTL - %)	2002	2003	2004	2005	Eyl.06
İlk 5 Banka					
Brüt Kredi Toplamı	32.540	40.888	56.620	87.889	115.980
Toplam Brüt Krediler İçerisindeki Pay	55	55	54	56	56
TGA / Toplam Brüt Kredi	15	11	5	4	3
Kredi / Mevduat	38	42	48	55	63
İlk 10 Banka					
Brüt Kredi Toplamı	46.028	58.000	83.965	127.913	168.283
Toplam Brüt Krediler İçerisindeki Pay	77	77	79	81	81
TGA / Toplam Brüt Kredi	20	12	6	5	4
Kredi / Mevduat	40	43	49	59	67
Sektör					
Brüt Kredi Toplamı	59.411	74.850	105.698	157.440	207.731
TGA / Toplam Brüt Kredi	18	12	6	5	4
Kredi / Mevduat	43	48	55	65	73

Kaynak : BDDK-TCMB

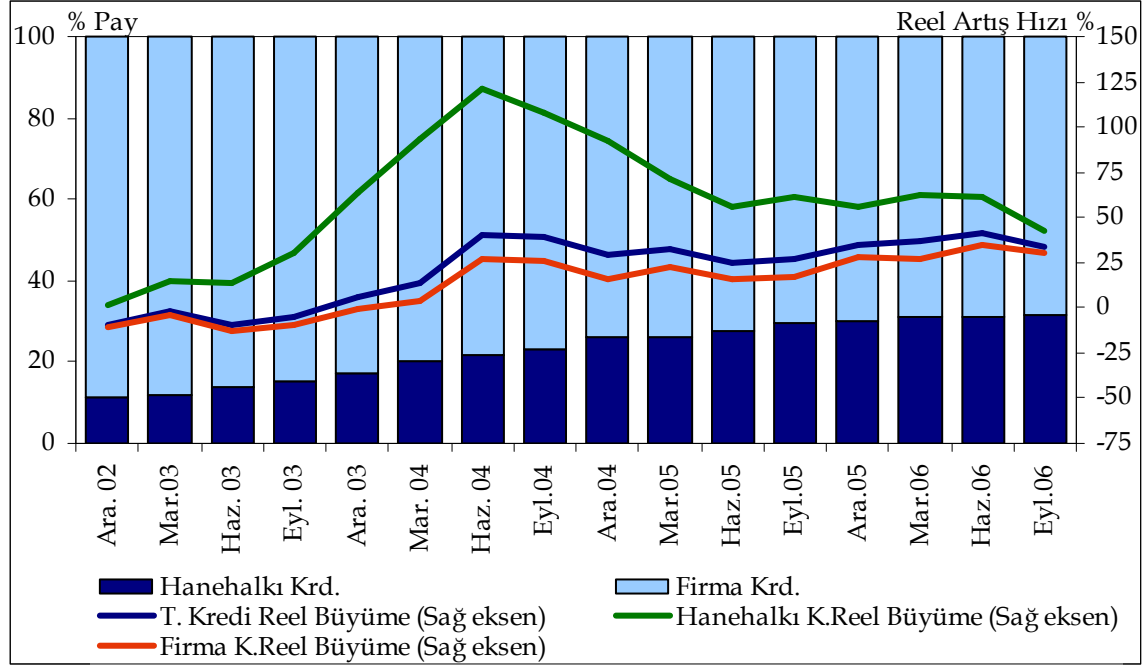
¹ Toplam brüt kredilerine göre ilk 5 ve 10 banka alınmıştır.

2006 yılı Eylül ayı itibariyle en fazla kredi kullandıran ilk 5 bankanın toplam krediler içerisindeki payı yüzde 56, ilk 10 bankanın payı ise yüzde 81 olarak gerçekleşirken, 2005 yılı sonu ile karşılaştırıldığında her iki grupta da yoğunlaşmanın aynı kaldığı görülmektedir. Mayıs ve Haziran aylarında görülen dalgalanmaya rağmen sektörün kredi/mevduat oranı artmış, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranında ise artış görülmemiştir (Tablo III.1.1.1.1).

¹ Brüt Krediler = Canlı Krediler + Brüt Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Grafik III.1.1.2

Brüt Kredilerin Kullanımlarına Göre Dağılımı ve Yıllık Reel Büyüme Hızları^{1,2,3,4}

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ TÜFE (1994=100) endeksi ile reel hale getirilmiştir.

² Bir önceki yılın aynı ayına göre yıllık yüzde değişimi göstermektedir.

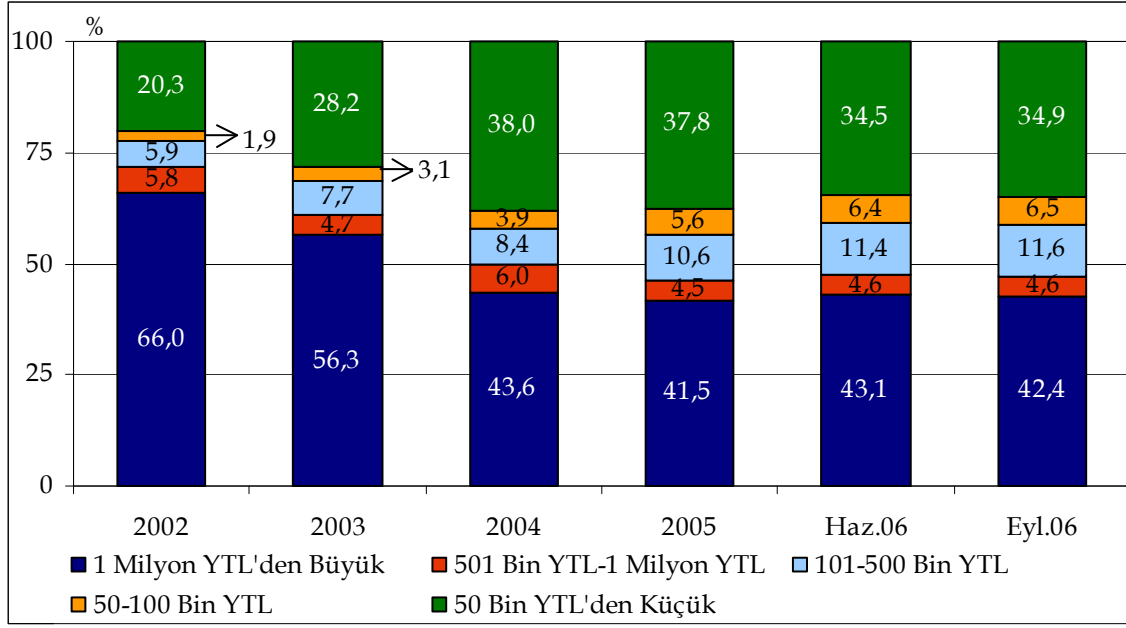
³ Hanehalkı Kredileri = Tüketici Kredileri + Kredi Kartları

⁴ Firma Kredileri = Toplam Krediler - Hanehalkı Kredileri

2006 yılı Eylül ayı itibarıyla 2005 yılı sonuna göre yüzde 30,6'lık reel artış gösteren hanehalkı kredilerinin toplam krediler içindeki payı artmaya devam etmiştir. Firma kredilerinin toplam krediler içindeki payı ise, bu kredilerde 2005 yılı sonuna göre yüzde 20,8'lik reel artış görülmesine rağmen, yüzde 70,1'den yüzde 68,5'e gerilemiştir (Grafik III.1.1.1.2).

Grafik III.1.1.1.3

Kullandırılan Kredilerin Büyüklüklerine Göre Gelişimi (TGA Hariç)

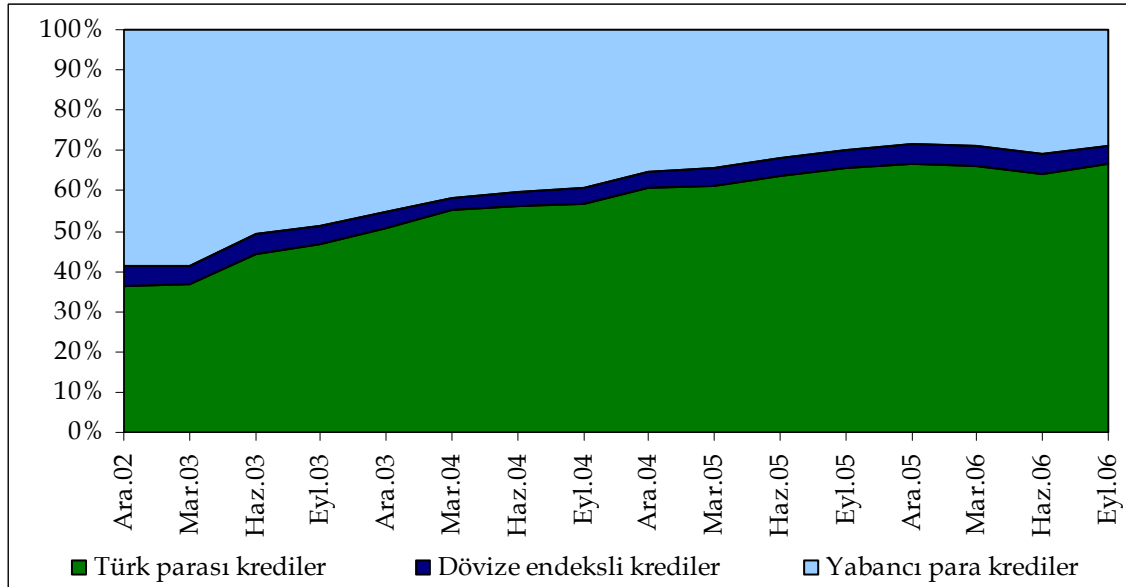

Kaynak: BDDK-TCMB

2005 yılı sonuna kadar azalış gösteren 1 milyon Yeni Türk Lirasından büyük kredilerin toplam krediler içerisindeki payının 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 42,4'e yükseldiği görülmektedir. Büyük tutarlı kredilerde görülen artış, tüketici kredileri artışının hız kesmesinin yanı sıra işletme kredileri, diğer yatırım kredileri ve ihracat kredilerindeki artışlardan kaynaklanmıştır. Ayrıca, kur artışı da yabancı para cinsinden büyük kredilerin miktarının artmasında etkili olmuştur (Grafik III.1.1.1.3).

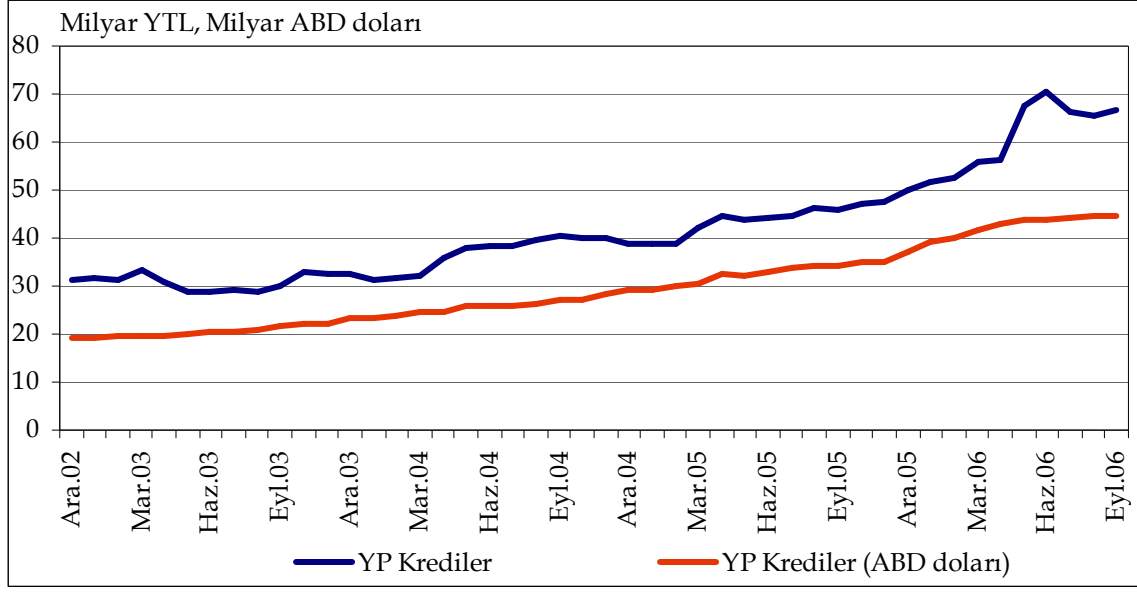
Grafik III.1.1.1.4

Kullandırılan Kredilerin TP-YP Kompozisyonu (TGA Hariç)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik III.1.1.1.5 Yabancı Para Kredilerin Gelişimi ^{1,2}

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Ay sonları itibarıyla TCMB Döviz alış kuruna göre hesaplanmıştır.

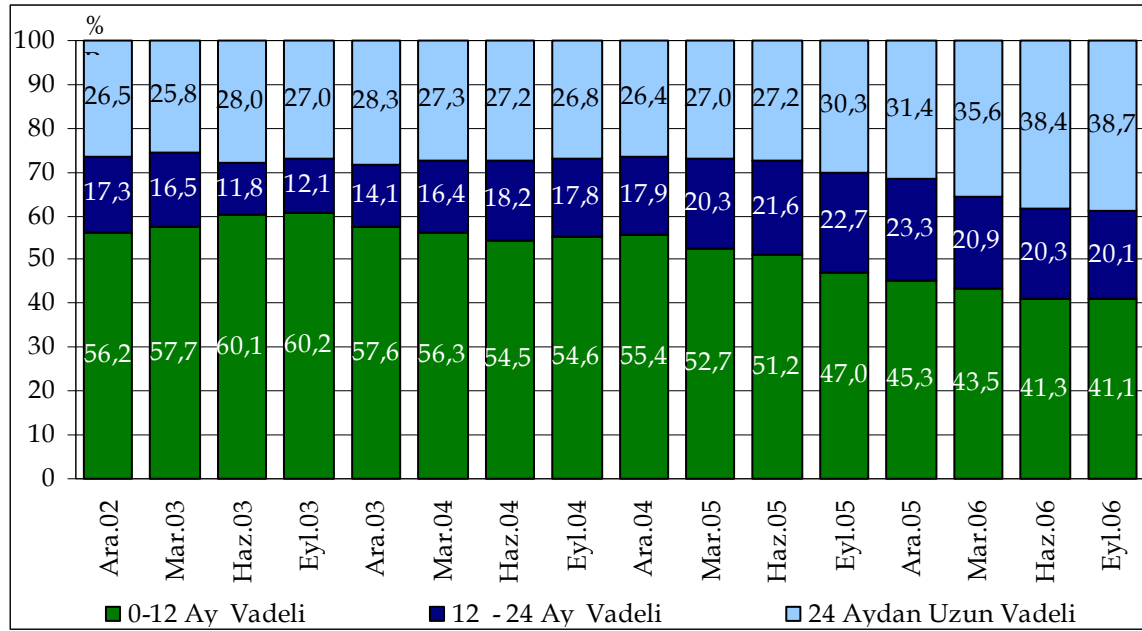
² Döviz endeksli krediler, yabancı para krediler içerisinde değerlendirilmiştir.

2005 yılı sonunda bankaların kullandığı Türk parası kredilerin toplam krediler içerisindeki payı yüzde 66,8 iken, döviz kurlarında yaşanan yükselişin etkisiyle 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 64'e düşmüştür (Grafik III.1.1.1.4)

Nitekim, dalgalanmadan önceki son dönem olan Nisan ayı itibarıyla 56,4 milyar Yeni Türk Lirası olan toplam yabancı para kredilerin, Haziran ayı itibarıyla yüzde 24,5'lik artışla 70,3 milyar Yeni Türk Lirasına yükseldiği, ancak ABD doları karşılığı olarak incelendiğinde, söz konusu dönemdeki artışın yüzde 2,5 ile sınırlı kaldığı ve yabancı para kredilerin 42,8 milyar ABD dolarından, 43,8 milyar ABD dolarına yükseldiği görülmektedir (Grafik III.1.1.1.5).

Ancak, döviz kurlarında sağlanan istikrarın etkisiyle 2006 yılı Eylül ayı itibarıyla Türk parası cinsinden kredilerin payı bir önceki yıl sonundaki seviyesine yükselmiştir (Grafik III.1.1.1.4).

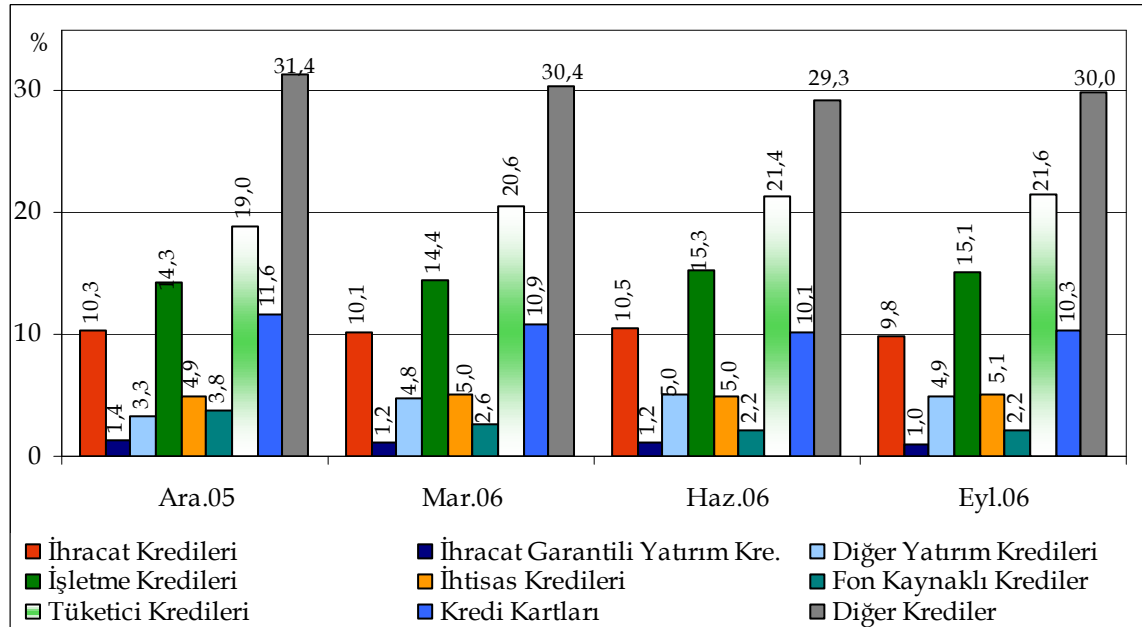
Grafik III.1.1.1.6
Kredilerin Vade Dağılımı (TGA Hariç)

Kaynak : TCMB

2005 yılı sonunda uzun vadeli kredilerin, toplam krediler içerisindeki payı, yüzde 31,4 iken, özellikle konut kredilerindeki artış nedeniyle bu pay 2006 yılı Eylül ayında yüzde 38,7'ye yükselmiştir (Grafik III.1.1.1.6).

Grafik III.1.1.1.7
Kullandırılan Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı (TGA Hariç)

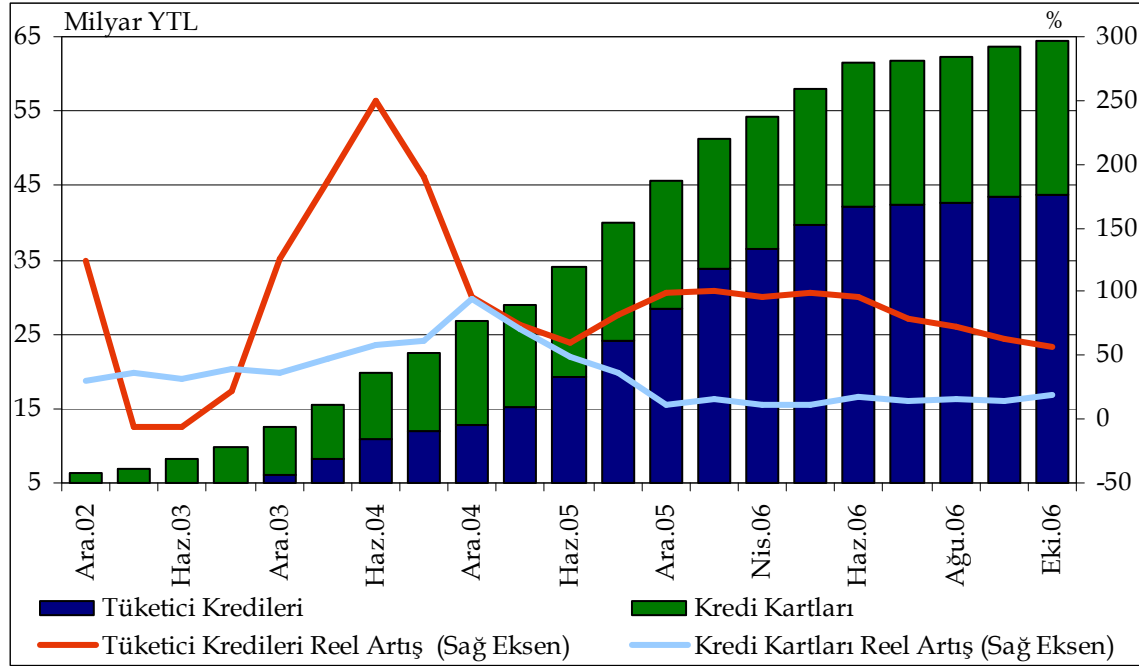

Kaynak : BDDK-TCMB

Kullandırılan krediler türlerine göre incelendiğinde; 2006 yılının Eylül ayında bir önceki yıl sonuna göre en hızlı artış, yüzde 97,6 ile diğer yatırım kredilerinde görülmüş

ve bu kredilerin toplam krediler içindeki payı 2005 yılı sonunda yüzde 3,3 iken, 2006 yılı Eylül ayında yüzde 4,9'a çıkmıştır. Yabancı para ağırlıklı olarak kullanılan işletme ve diğer yatırım kredilerinin paylarındaki artışlarda döviz kurlarında görülen yükseliş de etkili olmuştur. Mayıs-Haziran aylarında yaşanan dalgalanmaya kadar artan, bu dönemden sonra ise önemli bir artış göstermeyen tüketici kredilerinin toplam içindeki payı artmıştır (Grafik III.1.1.1.7).

Grafik III.1.1.1.8
Bireysel Kredilerin Gelişimi (TGA Hariç)¹

Kaynak: TCMB

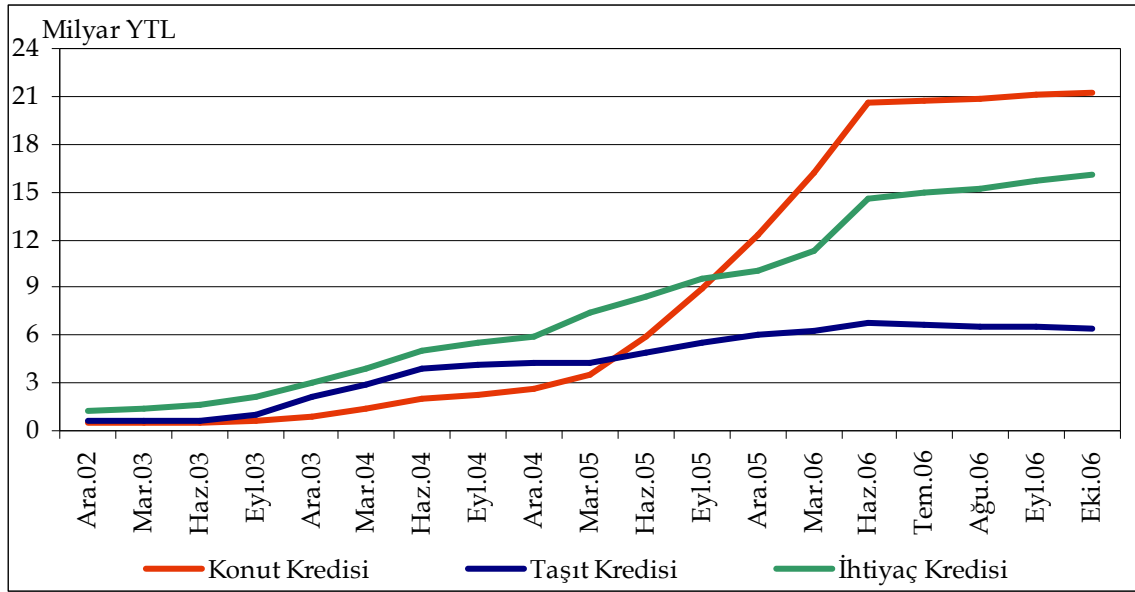
¹ Bir önceki yılın aynı ayına göre yıllık yüzde değişimi göstermektedir.

Tüketici kredileri, 2006 yılı Haziran ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre reel bazda yüzde 96,5 artışla 42 milyar Yeni Türk Lirası olmuştur. Bu dönemden sonra faizlerde görülen yükselişe bağlı olarak artış hızı önemli ölçüde yavaşlamış ve 2006 yılı Ekim ayı itibariyle 43,8 milyar Yeni Türk Lirasına ulaşmıştır (Grafik III.1.1.1.8).

2005 yılı sonunda 17 milyar Yeni Türk Lirası olan kredi kartlarının² ise 2006 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 18,3 reel artışla 20,6 milyar Yeni Türk Lirasına ulaştığı görülmektedir (Grafik III.1.1.1.8).

² Kredi kartları ile yapılan harcama tutarları ile nakit çekimlerinin kart hamili tarafından bankaya ödenmesine kadar ilgili nakdi kredi hesabında izlenen tutarı göstermektedir.

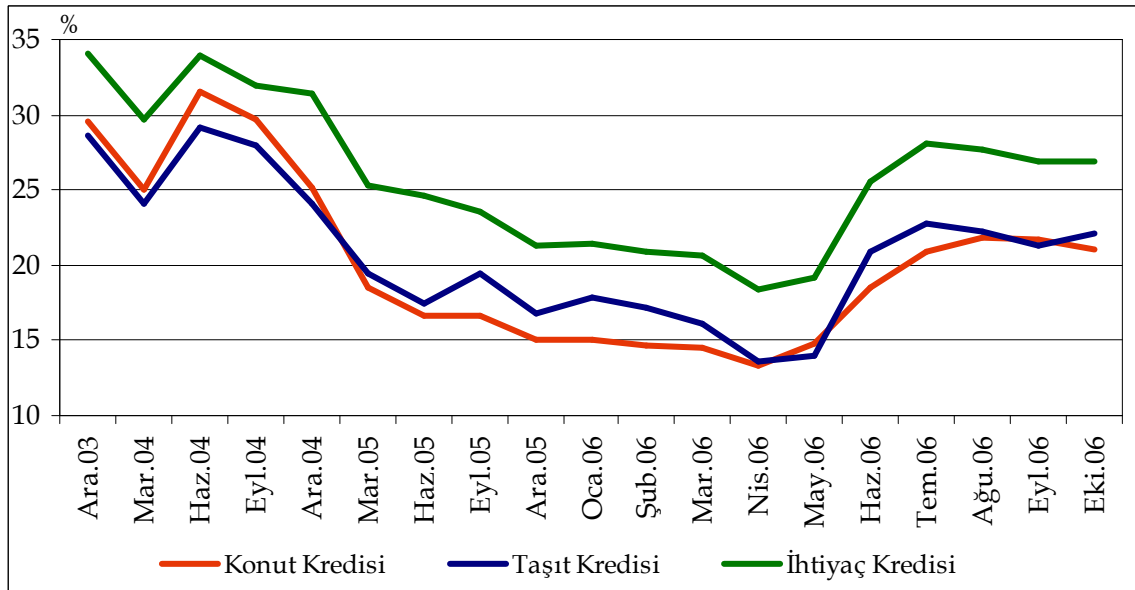
Grafik III.1.1.1.9 Tüketici Kredilerinin Türlerine Göre Gelişimi (TGA Hariç)¹

Kaynak: TCMB

¹İhtiyaç kredileri, konut ve taşıt kredisi dışında kalan diğer tüm tüketici kredilerini içermektedir.

Grafik III.1.1.1.10 Tüketici Kredileri Faiz Oranlarının¹ Gelişimi

Kaynak: TCMB

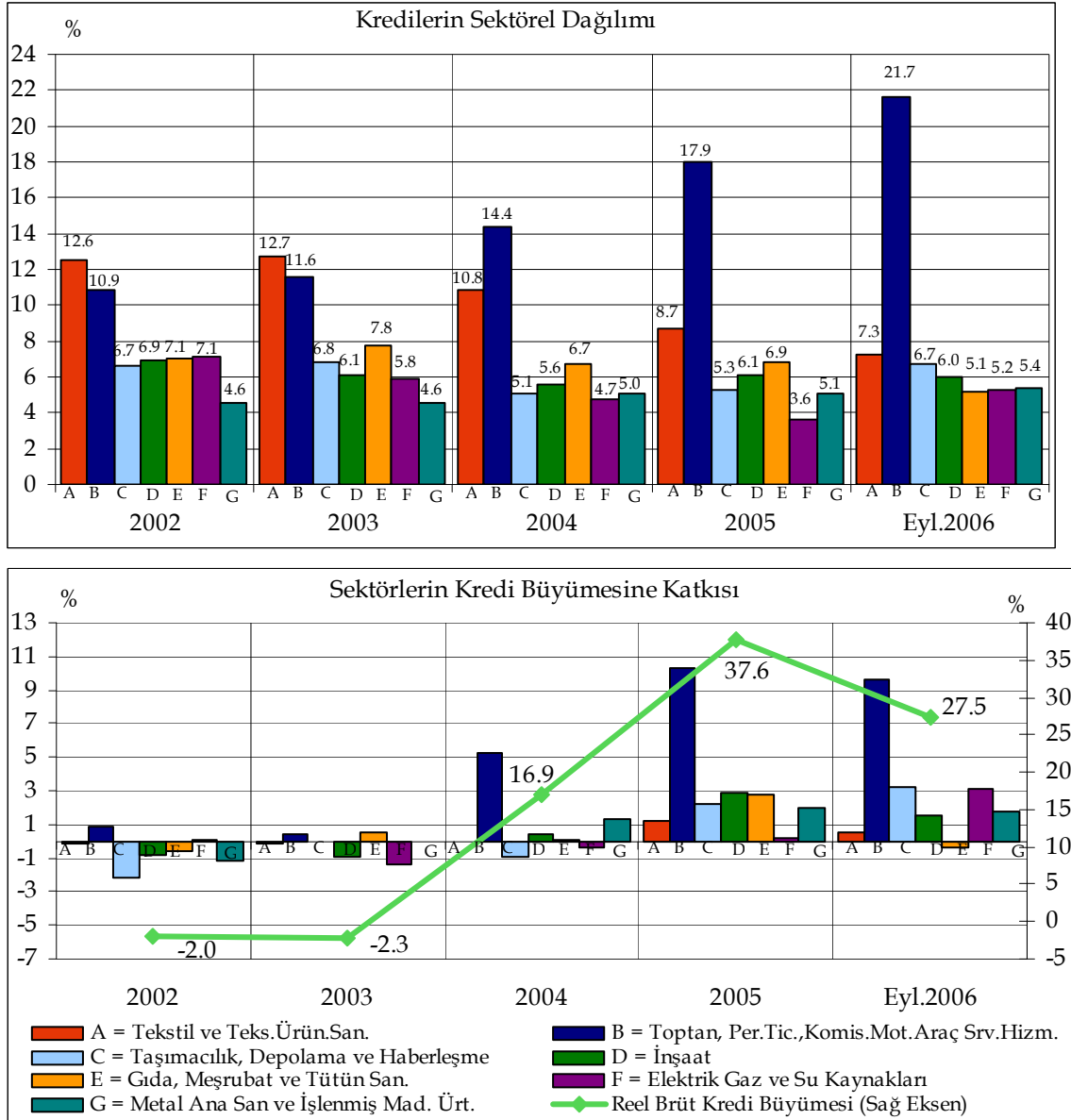
¹Yeni açılan kredilerin ağırlıklı ortalama faiz oranıdır.

Tüketici kredilerinin artışında en büyük katkısı yapan ve 2005 yılı sonunda toplam tüketici kredileri içinde yüzde 43,4 olan konut kredilerinin payı, bu kredilerde son dönemde görülen yavaşlama eğilimine rağmen 2006 yılı Ekim ayında bir önceki yıl sonuna göre reel olarak yüzde 72,1 oranında artış görülmesine bağlı olarak, yüzde 48,5'e yükselmiştir. Konut kredilerindeki bu artış, esas olarak Haziran ayına kadar bankacılık sektöründe artan rekabet sonucunda konut kredisi faiz oranlarının düşük seviyelerde gerçekleşmesinden kaynaklanmıştır (Grafik III.1.1.1.10). 2006 yılı Haziran

ayından itibaren, ihtiyaç kredileri konut kredilerine göre daha hızlı artarken, taşıt kredileri azalmıştır. İhtiyaç kredilerindeki artışta, kredi kartı işlemlerinde uygulanan faiz oranlarının tüketici kredilerinin faiz oranlarından oldukça yüksek olması nedeniyle hanehalkının kredi kartı borçlarını kapamak amacıyla ihtiyaç kredilerine yönelmelerinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik III.1.1.11
Firma Kredilerinin Sektörel Dağılımı ve Sektörlerin Kredi Büyümesine Katkısı^{1,2,3}

Kaynak: TCMB

¹ Sektörlerin kredi büyümesine katkısı, bir önceki yıl sonuna göre gerçekleşen yüzde değişimin her bir sektörün bir önceki yıl sonundaki toplam firma kredileri içindeki payıyla ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır.

² Kredi büyümesi TEFE (1994=100) endeksi ile reel hale getirilmiştir.

³ Krediler, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 44 üncü maddesi çerçevesinde bankalarca yapılan bildirimlerden derlenmiş olup, kredi limit veya riskleri toplamı 10 bin YTL'nin (dahil) üzerinde olan gerçek ve tüzel kişilere, bankalarca kullanılan kredileri (firmaların bankalar aracılığıyla yurt dışından sağladıkları krediler dahil) içermektedir. Tasfiye olunacak alacaklar, faiz tahakkuk ve reeskontları dahil, gayri nakdi krediler hariçtir. Bu nedenle bilanço eşası analizlerde kullanılan kredi rakamlarından farklılık arz etmektedir.

Merkez Bankası Risk Merkezi kayıtlarına göre, firmalarca kullanılan krediler 2006 yılı Eylül ayı itibariyle bir önceki yıl sonuna göre reel olarak yüzde 27,5 oranında artmış, seçilmiş yedi sektörün kredi büyümesine katkısı ise yüzde 19,6 olmuştur.

Seçilmiş sektörlerin toplam brüt firma kredileri içerisindeki payının 2005 yılı sonu itibariyle yüzde 53,6'dan 2006 yılının ilk dokuz ayında yüzde 57,4'e yükseldiği ve dolayısıyla sektörel yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir (Grafik.III.1.1.1.11).

2006 yılı Eylül ayı itibariyle “Toptan, Perakende Ticaret, Komisyon, Motorlu Araç Servis Hizmetleri” yüzde 21,7 ile firmalarca kullanılan toplam krediler içerisinde en büyük paya sahip sektör olmaya devam etmektedir. “Tekstil ve Tekstil Ürünleri” ve “Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi” sektörlerinin toplam firma kredilerinden aldığı paylar, 2005 yılı sonuna göre azalış göstererek, yüzde 7,3 ve yüzde 5,1'e gerilemiştir.

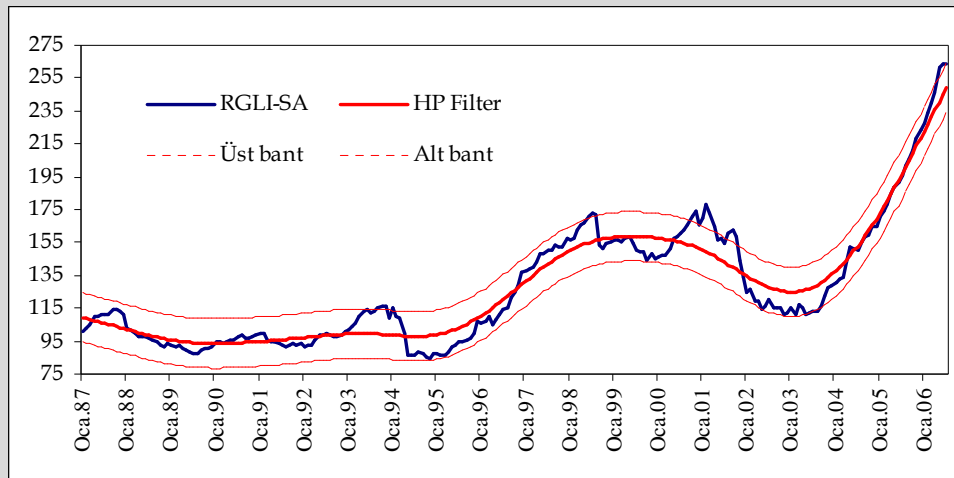
Kutu III.1.1.1.1. Kredi Genişlemesi

Hızlı kredi genişlemesi, bankacılık sektörü tarafından özel sektöre açılan kredi hacminde görülen sürekli ve güçlü büyüme hızı olarak tanımlanmaktadır. Ancak, kredi genişlemesinde hangi orandaki artış hızının “aşırı” olarak kabul edileceği konusunda bir ölçüt bulunmamaktadır. Diğer taraftan, ampirik çalışmalar, 3 yıl boyunca ortalama reel kredi artış hızının yüzde 17'yi¹ aştığı hallerin “aşırı” kredi genişlemesi evrelerine işaret ettiğini göstermektedir.

Bu açıdan incelendiğinde ülkemizde reel olarak 2003 yılında yüzde 6,5, 2004 yılında yüzde 29,2, 2005 yılında yüzde 34,8 ve 2006 yılı Haziran ayı itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 41,9'luk hızlı bir kredi genişlemesi yaşandığı görülmektedir.

Uygulamaya konulan ekonomik programın başarısına bağlı olarak makroekonomik göstergelerde ve beklentilerde görülen iyileşme, kamunun borçlanma ihtiyacının düşmesine bağlı olarak artan fonların kredilere, özellikle bireysel kredilere yönlendirilmesi, bankaların yurtdışından fon sağlama imkan ve çeşitliliğinin artması, ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının düşük faiz oranlarıyla gerçekleştirilme arzusu Türkiye'de kredi genişlemesini yaratan başlıca etkenlerdir.

Kredi Endeksi Gelişimi

Öte yandan, OECD Türkiye Raporunda (2006), kredi patlamasını saptamak amacıyla reel kredi endeksi, uzun dönem eğilimi gösteren Hodrick Prescott yöntemi ile hesaplanmıştır. Yaptığımız çalışmada, aynı yöntem 1987 yılından başlayarak uygulanmış ve Türkiye’de reel kredi endeksinin gelişimi grafikte gösterilmiştir. 2006 Mayıs-Haziran dönemindeki bant dışına çıkışın yabancı para kredilerin kur etkisi dolayısıyla artmasından kaynaklandığı söylenebilir.

¹ IMF, World Economic Outlook, April 2005

III.1.1.2. Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi

Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan dalgalanmaya rağmen tahsili gecikmiş alacak tutarında önemli bir artış olmamıştır. Nitekim, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle toplam tahsili gecikmiş alacakların bir önceki yıl sonuna göre yüzde 3,7 oranında artarak, 7,8 milyar Yeni Türk Lirasına ulaştığı görülmektedir.

Tablo III.1.1.2.1.
Toplam TGA’ların Dağılımı¹

(Milyon YTL)	2002	2003	2004	2005	Eyl.06
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar	1.207	924	595	813	961
Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar	2.596	2.296	415	775	902
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar	6.626	5.409	5.342	5.907	5.910
Toplam TGA	10.430	8.629	6.353	7.495	7.773

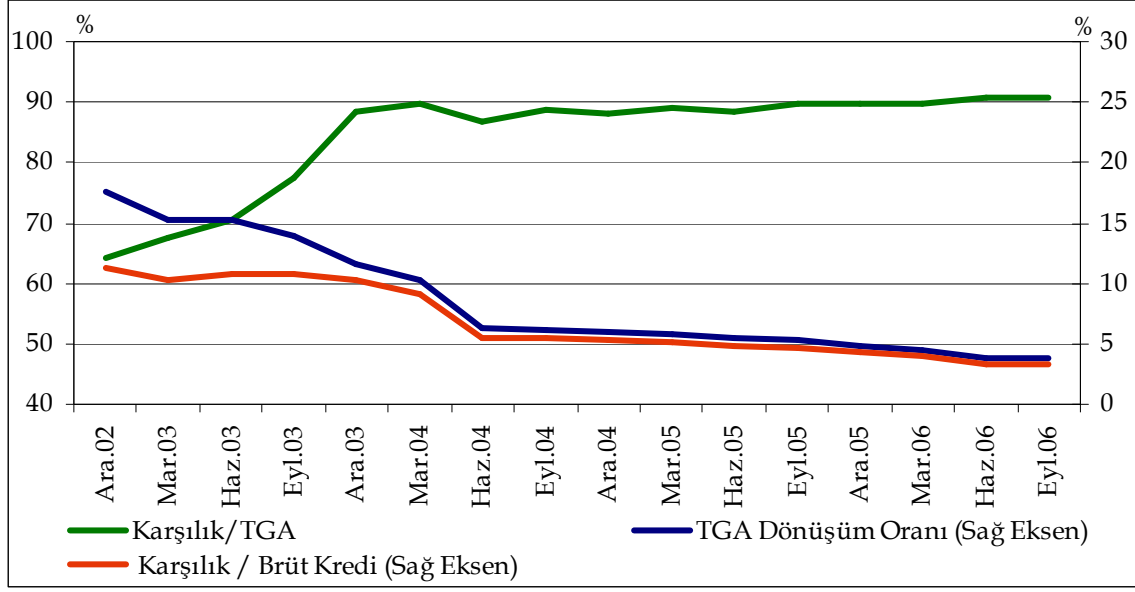
Kaynak: BDDK-TCMB

¹ İller Bankası hariçtir.

Tahsili gecikmiş alacakların dağılımı incelendiğinde ise 2006 yılı ilk dokuz ayında da zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacakların toplam donuk alacaklar içerisinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Nitekim, toplam tahsili gecikmiş alacakların yüzde 76’sı zarar niteliğindeki kredi ve alacaklardan oluşmuştur (Tablo III.1.1.2.1).

Grafik III.1.1.2.1

Kredilerin TGA'ya Dönüşüm Oranı ve Karşılıkların TGA İçindeki Payı

Kaynak: BDDK-TCMB

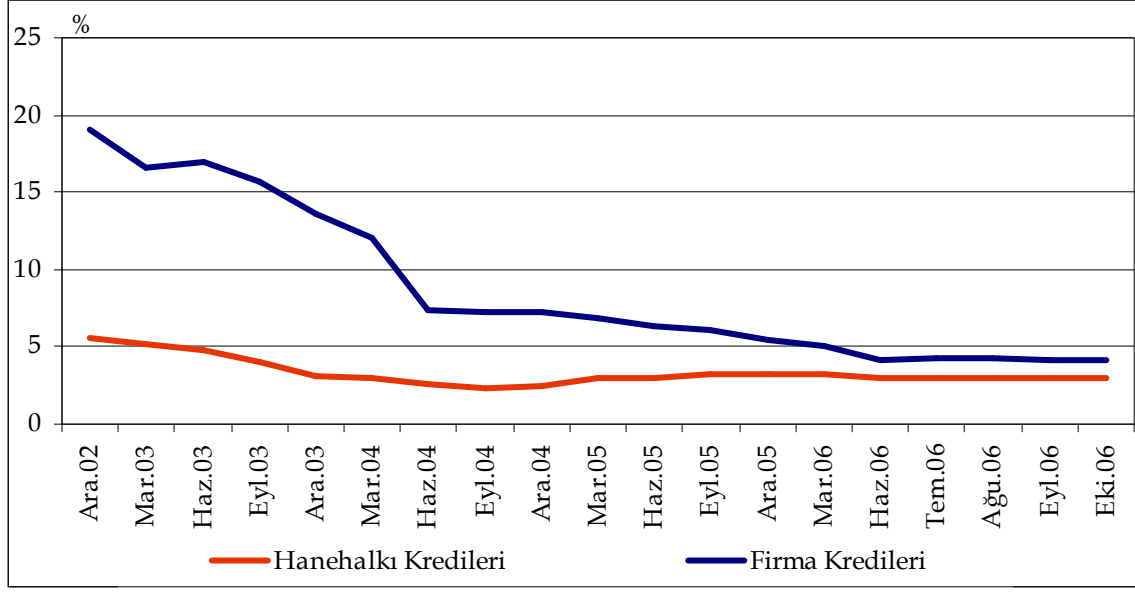
Kredi hacminde görülen hızlı artış nedeniyle, TGA dönüşüm oranındaki³ azalış 2006 yılında da devam etmiştir. Nitekim, 2005 yılında yüzde 4,8 olan TGA dönüşüm oranı, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 3,7'ye gerilemiştir (Grafik III.1.1.2.1). TGA'larda yüksek karşılıklandırma politikasının 2006 yılında da devam etmesi, kredi riski açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. 2005 yılı sonunda yüzde 89,8 olan karşılıkların TGA'ya oranı, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 90,6 olarak gerçekleşmiştir. Ancak, karşılıkların kredilere oranı kredilerde görülen artış nedeniyle yüzde 3,4 seviyesine gerilemiştir (Grafik III.1.1.2.1).

2006 yılı Eylül ayı itibariyle bankacılık sektörünün standart nitelikli ve yakın izlemedeki nakdi kredileri için yüzde 0,7 civarında genel karşılık bulundurduğu görülmektedir. BDDK tarafından Kasım ayında yayımlanan yeni Yönetmeliğe⁴ göre; bankalarca, söz konusu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra açılacak kredilere uygulanacak genel karşılık oranının yüzde 1'e yükseltilmesi, kredi riski açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir.

³ Tahsili Gecikmiş Alacak Dönüşüm Oranı = Brüt Tahsili Gecikmiş Alacak (TGA) / Brüt Krediler

⁴ 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar için Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik"

Grafik III.1.1.2.2
Hanehalkı¹ ve Firma Kredilerinin² TGA'ya Dönüşüm Oranı

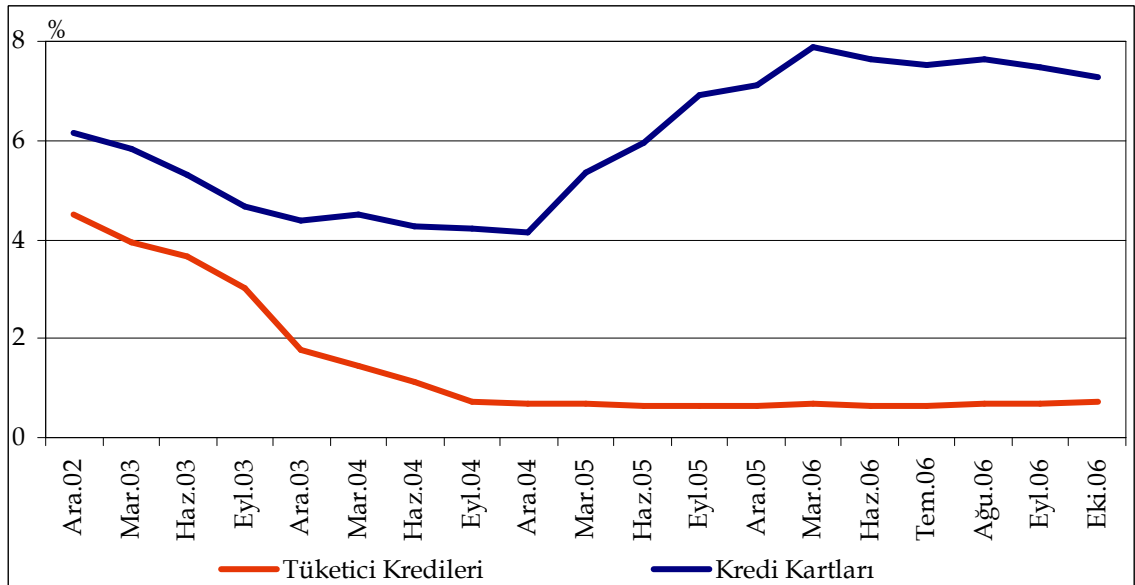
Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Hanehalkı Kredileri=Tüketici Kredileri + Kredi Kartları

² Firma Kredileri=Toplam Krediler - Hanehalkı Kredileri

Ekonomik kesimlere göre TGA gelişimi incelendiğinde, 2006 yılı Ekim ayı itibariyle bir önceki yıl sonuna göre hanehalkı kredilerindeki artışların tahsili gecikmiş alacaklardaki artışlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, 2005 yılı sonunda yüzde 3,2 olan hanehalkı kredilerinin TGA dönüşüm oranının, 2006 yılı Ekim ayı itibariyle yüzde 2,9'a gerilemesine neden olmuştur. 2005 yılı sonunda yüzde 5,4 olan firma kredilerinin TGA dönüşüm oranı ise 2006 yılı Haziran ayına kadar düşüşünü sürdürerek yüzde 4,1 olarak gerçekleşmiş, bu tarihten sonra ise yatay bir seyir izlemiştir (Grafik III.1.1.2.2).

Grafik III.1.1.2.3
Bireysel Kredilerin TGA Dönüşüm Oranı

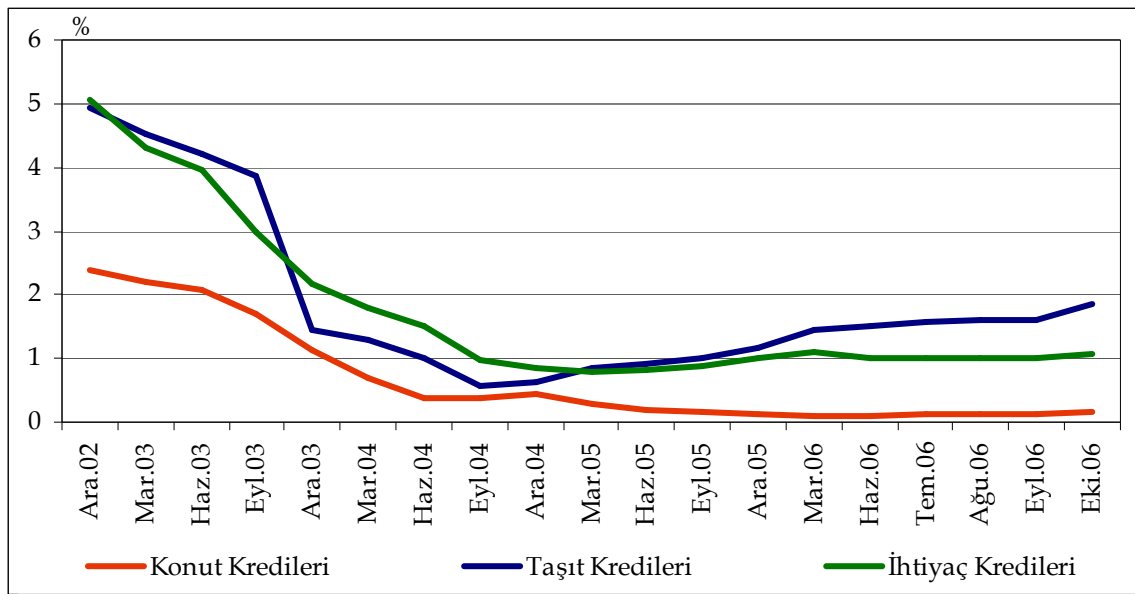

Kaynak: TCMB

2006 yılında kredi kartı tutarlarının TGA tutarlarına göre daha hızlı arttığı görülmektedir. 2005 yılı sonunda yüzde 7,1 olan kredi kartlarının TGA dönüşüm oranı, 2006 yılı Mart ayında yüzde 7,9'a yükselmiş, Ekim ayında ise yüzde 7,3'e gerilemiştir (Grafik III.1.1.2.3).

Sabit faizli ve büyük kısmı Türk parası cinsinden kullanılan tüketici kredilerinin TGA'ya dönüşüm oranlarında, dalgalanmalardan sonra bir artış olmamış ve 2006 yılı Ekim ayı itibariyle TGA dönüşüm oranı yüzde 0,7 değerini alarak, 2005 yılı sonu ile aynı düzeyde gerçekleşmiştir (Grafik III.1.1.2.3).

Grafik III.1.1.2.4
Tüketici Kredileri TGA Dönüşüm Oranı¹

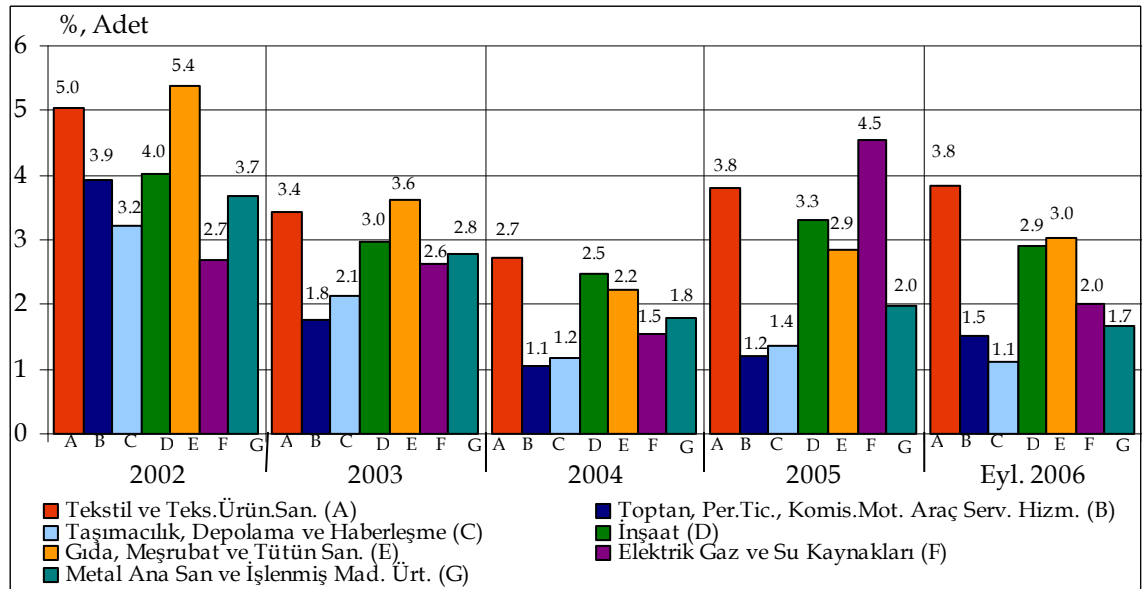
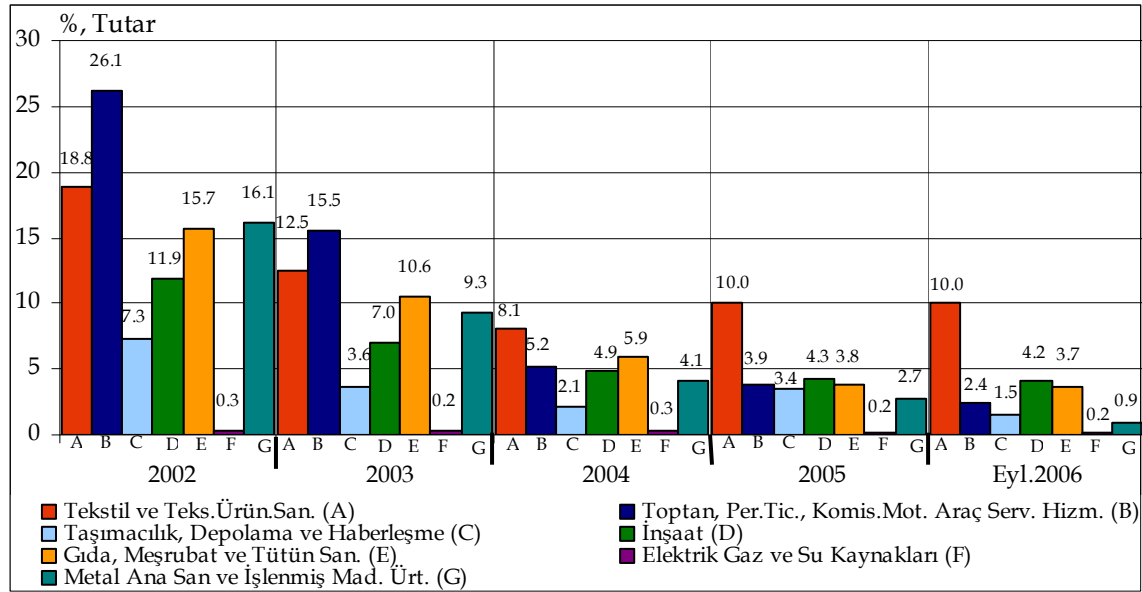

Kaynak: TCMB

¹ İhtiyaç kredileri, konut ve taşıtlı kredisi dışında kalan diğer tüm tüketici kredilerini içermektedir.

Yaşanan dalgalanmaların ardından 2006 yılının Temmuz ayından itibaren taşıtlı kredileri tutar olarak azalırken, TGA'ları artmış ve böylece bu kredi türünde, TGA dönüşüm oranı artış eğilimini devam ettirmiştir. Konut kredileri ve ihtiyaç kredileri TGA dönüşüm oranlarında 2005 yılı sonuna göre önemli bir değişiklik olmamıştır (Grafik III.1.1.2.4).

Grafik III.1.1.2.5 Seçilmiş Sektörlerin TGA Dönüşüm Oranlarının Gelişimi¹

Kaynak: TCMB

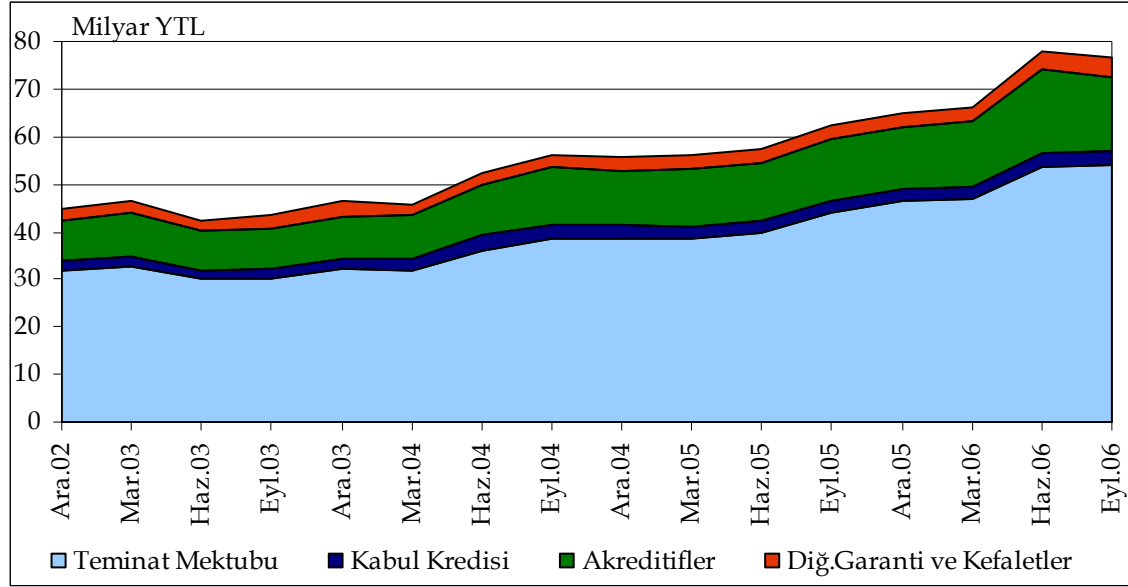
¹ Krediler, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 44 üncü maddesi çerçevesinde bankalarca yapılan bildirimler esas alınarak hesaplanmış olup, kredi limit veya riskleri toplamı 10 bin YTL'nin (dahil) üzerinde olan gerçek ve tüzel kişilere, bankalarca kullanılan kredileri (firmaların bankalar aracılığıyla yurt dışından sağladıkları krediler dahil) içermektedir. Bu nedenle bilanço esaslı analizlerde kullanılan TGA tutarlarından farklılık arz etmektedir.

2006 yılı Eylül ayı itibarıyla “Tekstil ve Tekstil Ürünleri” ve “Elektrik Gaz ve Su Kaynakları” sektörlerine kullanılan kredilerin TGA’ya dönüşüm oranlarının Aralık 2005 dönemine göre aynı kaldığı, diğer beş sektörde ise TGA’ya dönüşüm oranlarının azaldığı gözlenmektedir. Seçilmiş yedi sektörün TGA adetleri dönüşüm oranlarında ise 2005 yılında gözlenen artışın ardından, 2006 yılının ilk dokuz ayında “Toptan, Perakende Ticaret, Komisyonculuk, Motorlu Araçlar Servis Hizmetleri” sektöründe artışın devam ettiği, “Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi” sektöründe çok sınırlı bir artış

yaşandığı, diğer sektörlerde ise düşüş eğilimine girdiği gözlenmektedir (Grafik III.1.1.2.5).

III.1.1.3. Gayrinakdi Kredilerin Gelişimi

Grafik III.1.1.3.1
Gayrinakdi Kredilerin Türlerine Göre Gelişimi

Kaynak: BDDK-TCMB

Bankaların gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerinden oluşan bilanço dışı yükümlülüklerinin toplam bilanço büyüklüğüne oranı, 2005 yılı sonu itibariyle yüzde 16,3 iken, 2006 yılı Eylül ayında yüzde 16,6'ya yükselmiştir. Söz konusu artışta Türk parası cinsinden teminat mektuplarında görülen artışın yanı sıra, döviz kurundaki yükseliş sonucu toplam teminat mektupları içerisinde yüzde 60'lık paya sahip olan yabancı para teminat mektupları ile büyük kısmı yabancı para olan akreditiflerde görülen artışların etkili olduğu görülmektedir.

2005 yılı sonu itibariyle gayrinakdi kredilerin yüzde 64,4'ü yabancı para iken, 2006 yılı Eylül ayında bu payın özellikle Mayıs ve Haziran aylarında döviz kurlarında yaşanan artışın da etkisiyle yüzde 65,8'e yükseldiği görülmektedir. Gayrinakdi kredilerin, nakdi kredilere oranı 2005 yılı sonunda yüzde 41,2 iken, 2006 yılının ilk dokuz ayı sonunda yüzde 38,4'e düşmüştür. 2006 yılı Eylül ayı itibariyle gayrinakdi kredilerin önemli bir bölümü yüzde 70,5'lik paya sahip olan teminat mektuplarından oluşmaktadır. Teminat mektuplarının ardından ikinci sırada yer alan ve 2005 yılı sonu itibariyle yüzde 20,1'lik paya sahip akreditiflerin payı ise 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 20,6 olarak gerçekleşmiştir.

III.1.2.Kredi Riski Senaryo Analizi

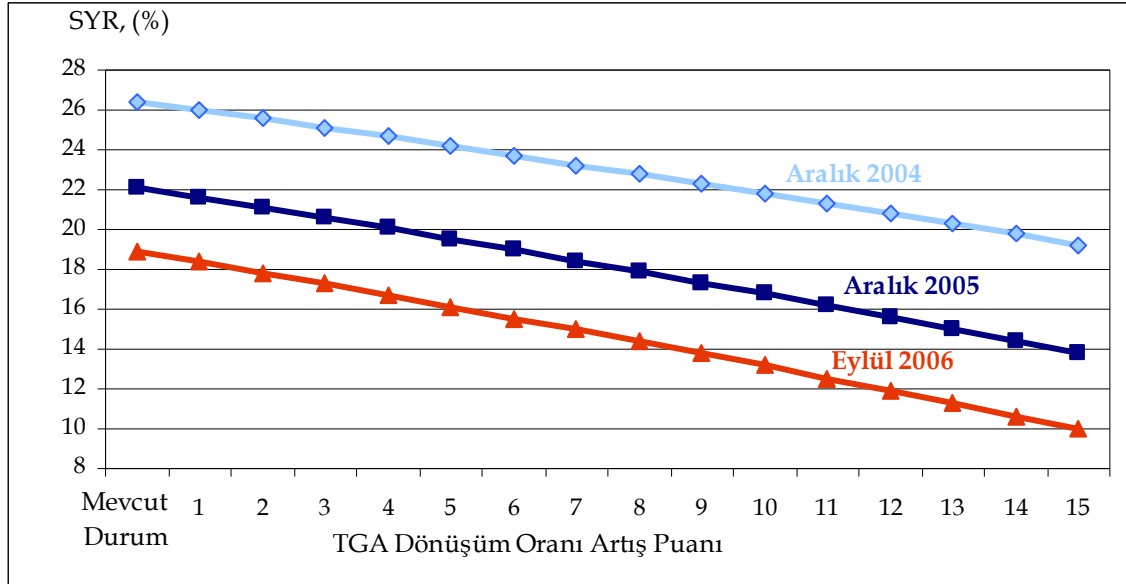
Bankacılık sektörünün maruz kalabileceği kredi riskini değerlendirmek amacıyla 2006 yılı Eylül ayı itibariyle bankaların TGA dönüşüm oranlarında meydana gelebilecek bir artış neticesinde SYR'lerinin nasıl etkileneceği incelenmiştir.

Bu çerçevede;

- i) Bankacılık sektörünün kredi tutarının artmadığı,
- ii) Şoklar sonucu oluşan TGA'ların bankaların mevcut donuk alacak sınıflamaları oranında dağıldığı, şok öncesi TGA'sı bulunmayan bankaların şok sonrası yeni oluşacak TGA'larının tahsil imkanı sınırlı krediler olarak sınıflandırılarak yüzde 20 karşılık ayrıldığı,
- iii) Şok sonrası oluşan yeni TGA'ların şok öncesi SYR hesaplamasında yüzde 100 risk ağırlıklı krediler arasında yer aldığı ve
- iv) Sektörün risk ağırlıklı aktif ve özkaynak toplamında şoklar haricinde bir değişiklik olmadığı

varsayımları altında senaryo analizleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ek karşılıklar hesaplanırken teminat tutarları dikkate alınmamıştır.

Grafik III.1.2.1 Kredi Şoklarının Sektörün SYR'sine Etkileri¹

¹ TMSF bankası, İller Bankası ve kredi portföyü bulunmayan bankalar hariç tutulmuştur.

Uygulanan senaryo analizi ile 1-15 puanlık TGA dönüşüm oranı artış şoklarının bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu üzerinde yaratacağı etkiler incelenmiştir⁵. Buna göre, sektörün TGA dönüşüm oranında meydana gelebilecek 15 puanlık artış sonucunda, sektörün SYR'si 2004 yılı sonunda 7,2 puan ve 2005 yılı

⁵ Kredilerin donuk alacak olarak sınıflandırılması ve ayrılan ek karşılıklar sonrasında, şok sonrası sermaye yeterlilik rasyosu $(\text{Özkaynaklar} - \text{Ek Karşılıklar}) / (\text{Risk Ağırlıklı Aktifler Toplamı} - \text{Ek Karşılıklar}) \times 100$ şeklinde hesaplanmıştır.

sonunda 8,3 puan azalırken, 2006 yılı Eylül ayındaki azalış 8,9 puan olarak gerçekleşmektedir. Bu durum, kredi hacmindeki genişlemeden kaynaklanmaktadır (Grafik III.1.2.1).

2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 18,9 olan sektörün SYR’si verilen azami şokta dahi yüzde 9,97’ye düşmekte ve yasal limitin üzerinde gerçekleşmektedir.

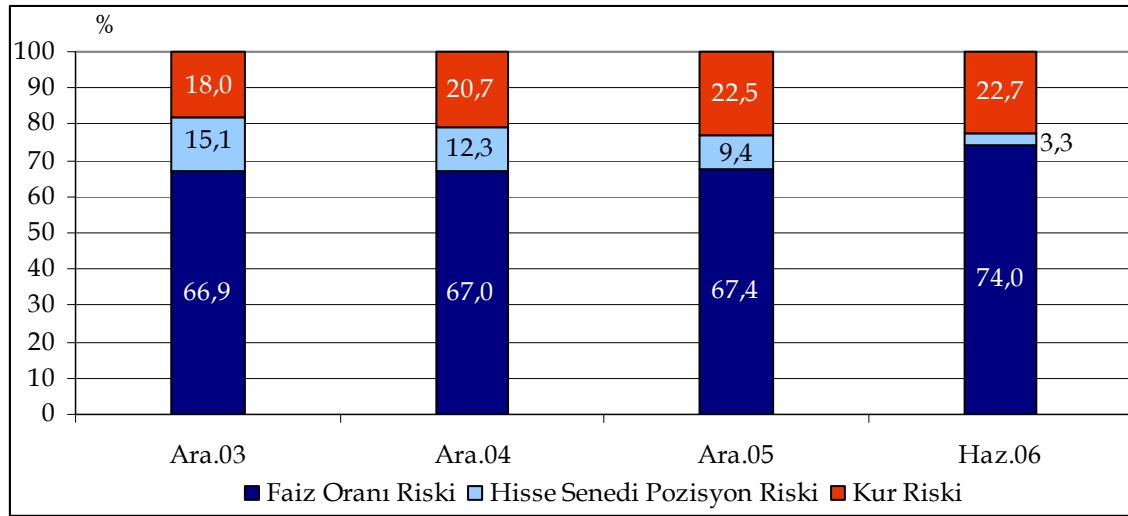
III.2.Piyasa Riski ve Senaryo Analizleri

III.2.1 Piyasa Riski Gelişmeleri

Finansal piyasalardaki dalgalanmalar bankacılık sektörünün kırılganlığını artırmaktadır. Buna bağlı olarak, piyasa riskinin analizi büyük önem taşımaktadır.

Faiz riski ve kur riskine ilişkin gelişmelerin banka bilançoları üzerindeki etkilerinin incelendiği bu bölümde ayrıca varsayım ve tarihsel verilere dayalı iki senaryo kurgulanmış ve etkileri analiz edilmiştir.

Grafik III.2.1.1
Piyasa Riski için Ayrılan Sermayenin Dağılımı¹

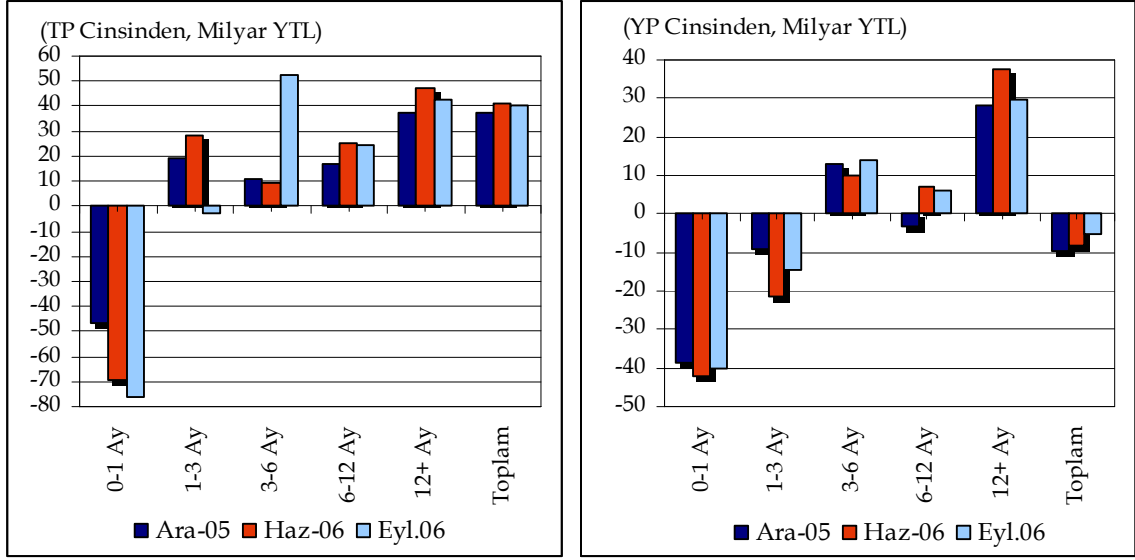
Kaynak: BDDK

¹ TMSF bankası hariç tutulmuştur.

Bankacılık sektörünün standart metoda göre hesaplanan piyasa riskine maruz tutarı, 2005 yılı sonunda 17 milyar Yeni Türk Lirası iken, 2006 yılı Haziran ayı itibariyle 19,5 milyar Yeni Türk Lirasına yükselmiştir. Piyasa riskinin en önemli unsurlarından biri olan faiz riskinin önemi 2006 yılı Haziran ayında da artarak devam etmekte olup, piyasa riski için ayrılan sermayenin faiz riskine ilişkin kısmı 2005 yıl sonu itibariyle yüzde 67,4 iken, Haziran 2006 itibariyle yüzde 74 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.2.1.1).

Grafik III.2.1.2

Bankacılık Sektörünün Faize Duyarlı Açık (Fazla) Gelişimi^{1,2}

Kaynak: TCMB-BDDK

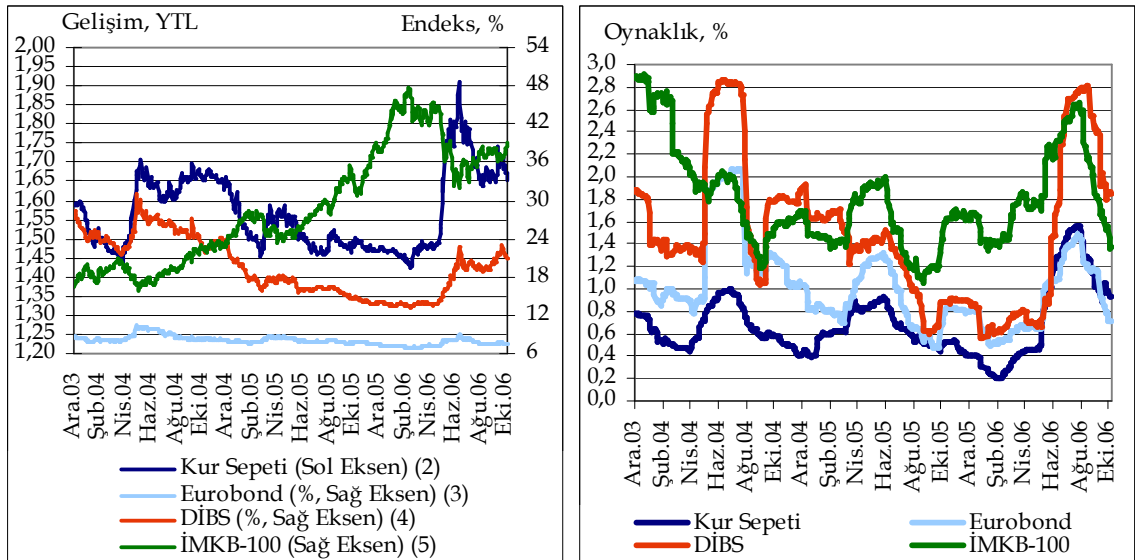
¹ Yeniden fiyatlama dönemine kalan gün sayısı esas alınmıştır.

² TMSF bankası hariç tutulmuştur.

Bankacılık sektörünün yeniden fiyatlama dönemine kalan gün sayısına göre Türk parası ve yabancı para cinsinden faize duyarlı açıklarının 0-1 ay vadede yoğunlaştığı görülmektedir. 2006 Eylül ayı itibariyle bankacılık sektörünün varlıklarının vadesinin 1 yıl ve üzerinde yoğunlaşmasına karşılık, mevduatın kısa vadeli yapısının devam etmesi, bankaların faiz oranı riskine olan duyarlılığını arttırmıştır (Grafik III.2.1.2).

Grafik III.2.1.3

Döviz Kurları, Faiz Oranları ve Hisse Senedi Fiyatlarındaki Gelişmeler ve Oynaklıklar¹

Kaynak: TCMB

¹ Oynaklığın hesaplanmasında, ilgili piyasa enstrümanının günlük logaritmik getirisinin standart sapması (60 iş günlük hareketli ortalama) esas alınmıştır.

² Kur sepeti, yüzde 50 ABD doları ve yüzde 50 Euro'dan oluşmaktadır.

³ 2030 vadeli ABD doları cinsinden Eurobond faiz oranı esas alınmıştır.

⁴ İkincil piyasada en yüksek işlem hacmine sahip DİBS'in faiz oranı esas alınmıştır.

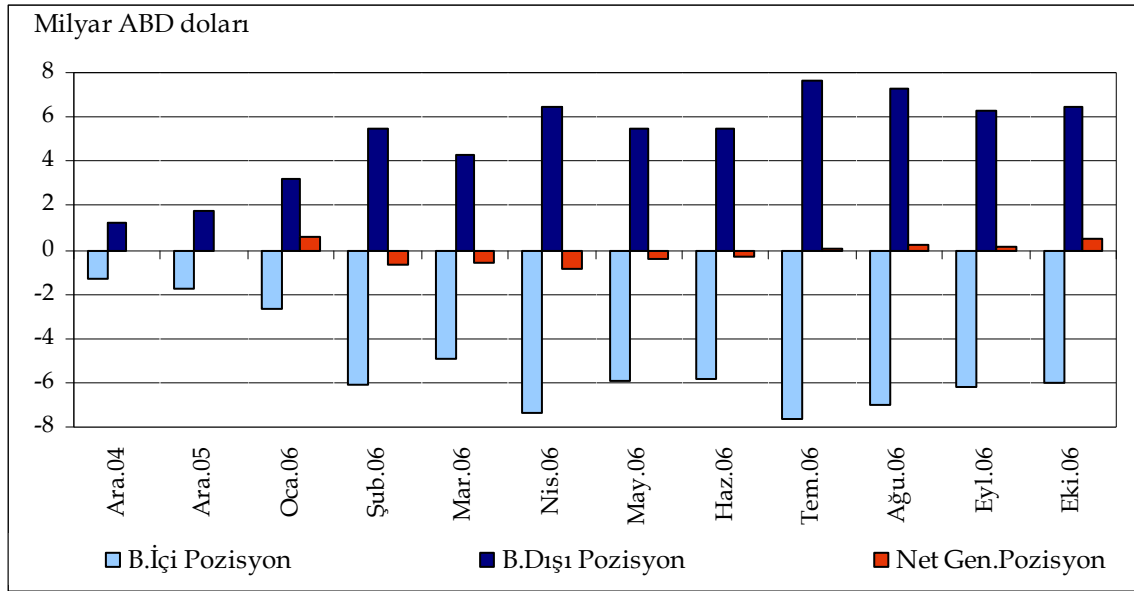
⁵ İMKB-100 endeksi 1.000'e bölünerek hesaplanmıştır.

2006 yılının ilk yarısında, küresel likidite koşullarındaki bozulma, yabancı yatırımcıların gelişen ülkelere yönelik risk iştahının azalması gibi uluslararası gelişmeler, aynı dönemde ülkemizdeki hisse senedi, döviz ve bono piyasalarına olumsuz olarak yansımış ve oynaklıkların da artma eğilimine girmesiyle, sektörün piyasa riskine duyarlılığı geçmiş dönemlere göre artmıştır.

Ancak, 2006 yılının ikinci yarısından itibaren küresel likidite koşullarının tekrar iyileşmesi ve para politikasının sıkılaştırılması sonucunda Temmuz ayından itibaren oynaklığın azaldığı görülmüştür (Grafik III.2.1.3).

III.2.2.Kur Riski

Grafik III.2.2.1
Bankacılık Sektörünün Yabancı Para Pozisyonunun Gelişimi¹

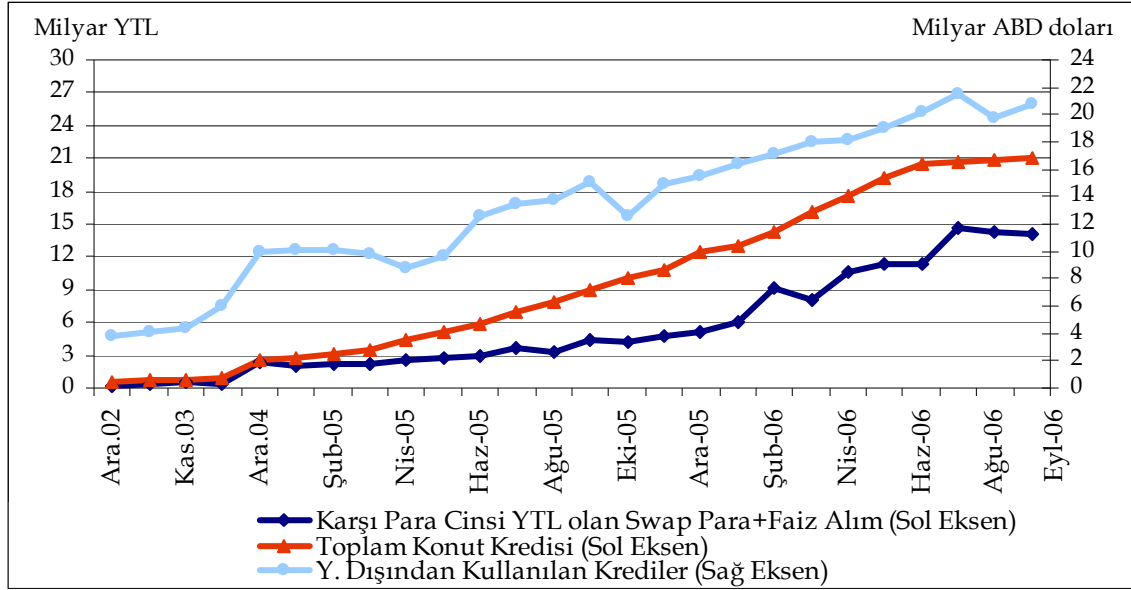
Kaynak: BDDK

¹ Katılım Bankaları dahildir.

Bankacılık sektörünün yabancı para net genel pozisyon (YPNGP) açığı, 2006 yılı ilk çeyreğinde artmış, daha sonra azalma eğilimine girmiş ve yılın ikinci yarısından itibaren pozisyon fazlasına dönüşmüştür. Diğer yandan, sektörün 2006 yılının ilk dört ayında hızlı artış eğilimine giren ve 5 Mayıs 2006 tarihinde 9,3 milyar ABD dolarına kadar yükselen bilanço içi yabancı para pozisyon açığı, yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda yaşanan dalgalanmanın etkisiyle Mayıs ayında azalmaya başlamış ve Haziran 2006 itibariyle 5,8 milyar ABD dolarına kadar gerilemiştir. Temmuz ve Ağustos 2006'da tekrar artış eğilimine girmekle birlikte, Ekim 2006 itibariyle 6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bilanço dışı yabancı para pozisyon fazlası ise aynı dönemde bilanço içi pozisyon açığına paralel bir gelişme göstererek 6,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.2.2.1).

Bankacılık sektörünün özellikle 2006 yılı başından itibaren bilanço içinde yüksek açık pozisyon taşımalarının temel sebebi, Türk parası cinsinden kredilerin yurt dışından kullanılan yabancı para kredilerle fonlanmasıdır. Bankalar yurt dışından sağladıkları uzun vadeli yabancı para kredilerin bir kısmını swap işlemleri ile Türk parasına dönüştürmekte ve uzun vadeli konut kredisi kullanmaktadır.

Grafik III.2.2.2
Konut Kredilerinin Finansmanı ve Swap İşlemleri¹

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ "Y. Dışından Kullanılan Krediler" sendikasyon ve sekürütizasyon kredilerini içermektedir.

Haziran 2006'ya kadar olan süreçte, bankaların faiz oranlarını çok hızlı düşürmelerinin etkisiyle konut kredileri ve buna paralel olarak yurt dışından kullanılan krediler ve swap işlemleri hızla artmıştır. Ancak piyasalardaki dalgalanmalar sonrasında kredi faiz oranlarının yükselmesine bağlı olarak konut kredilerinin artış hızı yavaşlamış, bunun yansıması olarak Temmuz 2006'dan sonra yurt dışından kullanılan kredilerin ve swap işlemlerinin artış hızı da ivme kaybetmiştir (Grafik III.2.2.2).

III.2.3 Senaryo Analizleri

III.2.3.1 Faiz ve Kur Artışları

Bu bölümde, faiz ve kur artışlarının birbirinden bağımsız olarak gerçekleşmeleri durumunda, bankacılık sektörüne ayrı ayrı ve toplam etkileri iki farklı senaryo altında incelenmiştir.

Senaryo A'da, Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybedeceği, Türk parası cinsinden faizlerin 6 puan, yabancı para cinsinden faizlerin 5 puan birden artacağı ve Eurobond fiyatlarının yüzde 5 azalacağı varsayılmıştır.

Senaryo B’de ise Aralık 2004, Aralık 2005 ve Eylül 2006 dönemlerinde, kurun yüzde 30, Eurobond fiyatlarının yüzde 5 değer kaybettiği, faiz artışlarının ise Mayıs ve Haziran aylarında piyasalarda yaşanan faiz dalgalanmalarından yaklaşık 2 kat yüksek gerçekleştiği varsayılmıştır⁶.

Tablo III.2.3.1.1
Faiz ve Kur Artış Senaryoları

Senaryo Çeşitleri	SENARYO A	SENARYO B
A. Kur Artışı	Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybetmesi	Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybetmesi
B. Faiz Artışı - TP	0-1 ve 1-3 ay vadeli faize duyarlı Türk parası aktif ve pasiflerin 6 puan yüksekten yeniden fiyatlandırılması	Faize duyarlı Türk parası aktif ve pasiflerin 0-1 ay vadede 9 puan; 1-3 ay vadede 8 puan; ve 3-6 ay vadede 11 puan yüksekten yeniden fiyatlandırılması
C. Faiz Artışı - YP	0-1 ve 1-3 ay vadeli faize duyarlı yabancı para aktif ve pasiflerin 5 puan yüksekten yeniden fiyatlandırılması	Faize duyarlı yabancı para aktif ve pasiflerin 0-1 ay vadede 1,1 puan; 1-3 ay vadede 0,7 puan; ve 3-6 ay vadede 1,1 puan yüksekten yeniden fiyatlandırılması
D. TP Ticari Portföy¹	Ticari portföyde yer alan iskontolu Türk parası cinsinden menkul kıymetlerin piyasa faiz oranlarının 6 puan artması	Ticari portföyde yer alan iskontolu Türk parası cinsinden menkul kıymetlerin piyasa faiz oranlarının 0-1 ay vadede 9 puan; 1-3 ay vadede 8 puan; ve 3-6 ay vadede 11 puan artması
E. Eurobond Portföyü	Ticari portföyde yer alan Eurobondların fiyatlarının yüzde 5 değer kaybetmesi	Ticari portföyde yer alan Eurobondların fiyatlarının yüzde 5 değer kaybetmesi

¹ BDDK, ticari portföyü, Basel Komitesi tavsiyeleri doğrultusunda, alım satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetler olarak tanımlamaktadır.

Döviz kuru artışlarının sektöre etkileri hesaplanırken bankaların YPNGP verileri kullanılmış, faiz artışlarının sektöre olan etkilerinin hesaplanmasında ise, standart yöntemin tamamlayıcısı olan ve Basel Bankacılık Komitesi’nin uygulanmasını önerdiği yeniden fiyatlandırma yöntemi uygulanmıştır. Bu çerçevede, bankaların yeniden fiyatlama dönemine göre 0-1, 1-3 ve 3-6 ay vade dilimlerindeki faize duyarlı aktifleri ve pasifleri arasındaki farkı ifade eden faiz açık tutarları kullanılmıştır.

Yeniden fiyatlandırmaya dayalı senaryo analizlerinde,

- Bankaların varlık ve yükümlülüklerinin faiz duyarlılığının analiz dönemi boyunca değişmediği,
- Vadesiz mevduatların faize duyarlı olmadığı,
- Yeni kaynak giriş-çıkışının olmadığı ve
- Faiz artışlarının senaryo A’da 3 ay; senaryo B’de 6 ay süreceği,

varsayılmıştır.

Ayrıca, faiz artışlarının ticari portföyde yer alan Türk parası cinsinden iskontolu menkul kıymetler ve Eurobond portföyünde yaratacağı değer kayıpları da hesaplanmıştır.

⁶ Mayıs-Haziran dalgalanmaları sonucu gerçekleşen faiz artışında DİBS faiz oranları esas alınmıştır.

Tablo III. 2.3.1.2
Piyasa Riski Senaryo Analizi Sonuçları¹

(Milyon YTL)	Senaryo A			Senaryo B		
	Ara. 04	Ara. 05	Eyl. 06	Ara. 04	Ara. 05	Eyl. 06
A. Kur Artışı						
a. Toplam	-52	-73	42	-52	-73	42
Kar (Zarar) /Özkaynaklar (%)	-0,1	-0,2	0,1	-0,1	-0,2	0,1
b. Kar Eden Bankalar	293	71	173	293	71	173
c. Zarar Eden Bankalar	-345	-143	-131	-345	-143	-131
Zarar Eden Bankaların Zarar Topl./Özkaynakları (%)	-2,1	-0,5	-0,8	-2,1	-0,5	-0,8
B. Faiz Artışı						
a. TP	49	8	-782	595	483	527
b. YP	-248	-352	-387	-53	-62	-63
Faiz Artışı Kaynaklı Kar (Zarar) (a+b)	-198	-345	-1169	542	421	464
Faiz Artışı Kaynaklı Kar (Zarar)/ Özkaynak (%)	-0,5	-0,8	-2,6	1,5	1,0	1,0
C. TP Ticari Portföyü						
Faiz Artışı Kaynaklı Değer Azalışı	-951	-1480	-1602	-1672	-2583	-2797
Faiz Artışı Kaynaklı Değer Azalışı/Özkaynak (%)	-2,6	-3,6	-3,6	-4,6	-6,3	-6,3
D. Eurobond Portföyü						
Değer Azalışı	-505	-518	-628	-505	-518	-628
Değer Azalışı/Özkaynak (%)	-1,4	-1,3	-1,4	-1,4	-1,3	-1,4
E. Toplam						
Kar/Zarar	-1707	-2415	-3357	-1687	-2752	-2919
(Kar/Zarar)/Özkaynak (%)	-4,6	-5,9	-7,6	-4,6	-6,7	-6,6
Sektörün Mevcut SYR'si (%)	25,6	21,2	18,1	25,6	21,2	18,1
Senaryo sonucu sektörün yeni SYR'si² (%)	24,4	20	16,7	24,4	19,8	17

¹ TMSF bankası ile T. Kalkınma Bankası, İller Bankası ve Eximbank hariçtir.

² Senaryolar kapsamında verilen şoklar sonucu gerçekleşen kar/zarar'ın yalnızca sermayeyi etkilediği, risk ağırlıklı aktifler üzerinde etkisi olmadığı varsayılmıştır.

III.2.3.1.1 Kur Artışı

Kur artışı şoku sonucunda bankacılık sektörünün, 2004-2005 yıl sonlarında açık pozisyonda olması nedeniyle zarar ederken, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle pozisyon fazlası olması nedeniyle kar ettiği görülmektedir. 2006 yılı Eylül ayında açık pozisyonları nedeniyle zarar eden bankaların toplam zarar tutarı geçmiş yıllara göre azalmasına rağmen, kur artışı sonucu uğrayacakları zararların özkaynaklarına oranı bir önceki yıla göre artmaktadır. Ancak, söz konusu zararın özkaynaklara oranı halen çok düşük seviyelerde olması dolayısıyla, sektörün kurdaki artışlara karşı dayanıklı olduğu görülmektedir (Tablo III.2.3.1.2).

III.2.3.1.2 Faiz Artışı

i) Senaryo A'da, bankacılık sektörünün Türk parası ve yabancı para cinsinden faize duyarlı plasmanlarının ve kaynaklarının yeniden fiyatlandırılmasına bağlı olarak net faiz gelirlerinde azalış meydana gelmektedir. Söz konusu azalışta, 2005 yılı sonu ile karşılaştırıldığında, 2006 yılı Eylül ayında 0-1 aylık vade grubunda meydana gelen faize duyarlı pozisyon açığındaki artış etkili olmuştur. Senaryo B'de ise, 2006 yılı Eylül

ayında yeniden fiyatlandırmaya bağlı olarak 2005 yıl sonuyla karşılaştırıldığında net faiz gelirinde artış yaşanmıştır. Senaryo B’de Senaryo A’ya göre daha yüksek faiz artışları uygulanmasına rağmen sonuçların olumlu olması, Senaryo B’nin faiz artışlarının 6 ay süreceği varsayımından ve sektörün 3-6 aylık vade grubundaki Türk parası cinsinden faize duyarlı pozisyon fazlasında 2006 yılı Eylül ayında meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır.

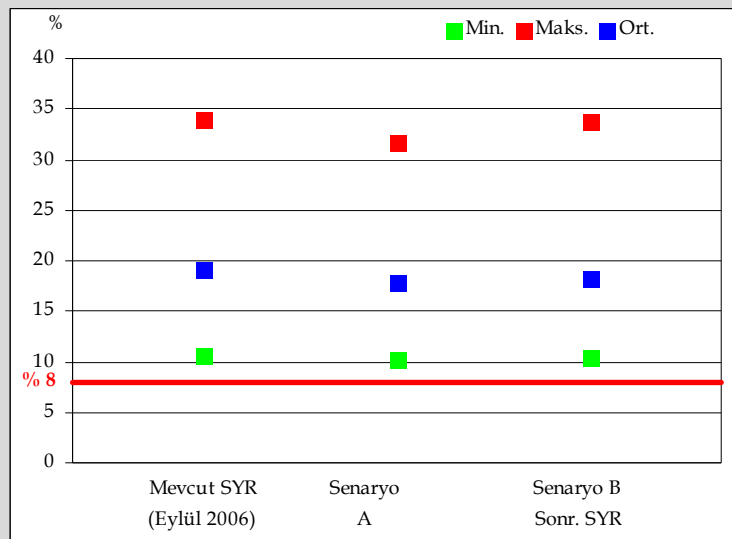
ii) Senaryo A ve Senaryo B’de faiz artışlarının, Türk parası cinsinden iskontolu menkul kıymetlerin piyasa değerinde oluşturacağı kayıpların, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle özkaynaklara oranının 2005 yılı ile aynı olduğu görülmektedir. Faiz artışları sonucu, Türk parası cinsinden iskontolu menkul kıymetlerde doğacak değer kayıplarının özkaynaklara oranı, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle , Senaryo A’da yüzde 3,6, Senaryo B’de yüzde 6,3 olarak gerçekleşmektedir.

iii) Faiz artışları sonucu, bankaların Eurobond portföyünde doğacak değer kayıplarının, özkaynaklara oranı 2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 1,4 olarak gerçekleşmekte olup, 2005 yıl sonuna göre önemli bir değişiklik görülmemiştir.

Sonuç olarak, bankacılık sektörünün 2006 yılı Eylül ayında iskontolu Türk parası cinsinden menkul kıymetlerin vadesinin uzamasına ve portföy büyüklüğünün artmasına bağlı olarak faiz oranı riski artmaktadır. Ancak, sektörün güçlü özkaynak yapısı göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu değer kayıplarının özkaynaklar üzerinde etkisinin düşük kalacağı görülmektedir.

Kutu. III.2.3.1 Senaryoların Sektörün ilk 10 Bankasına Etkisi

Senaryoların Sermaye Yeterlilik Rasyolarına Etkisi¹

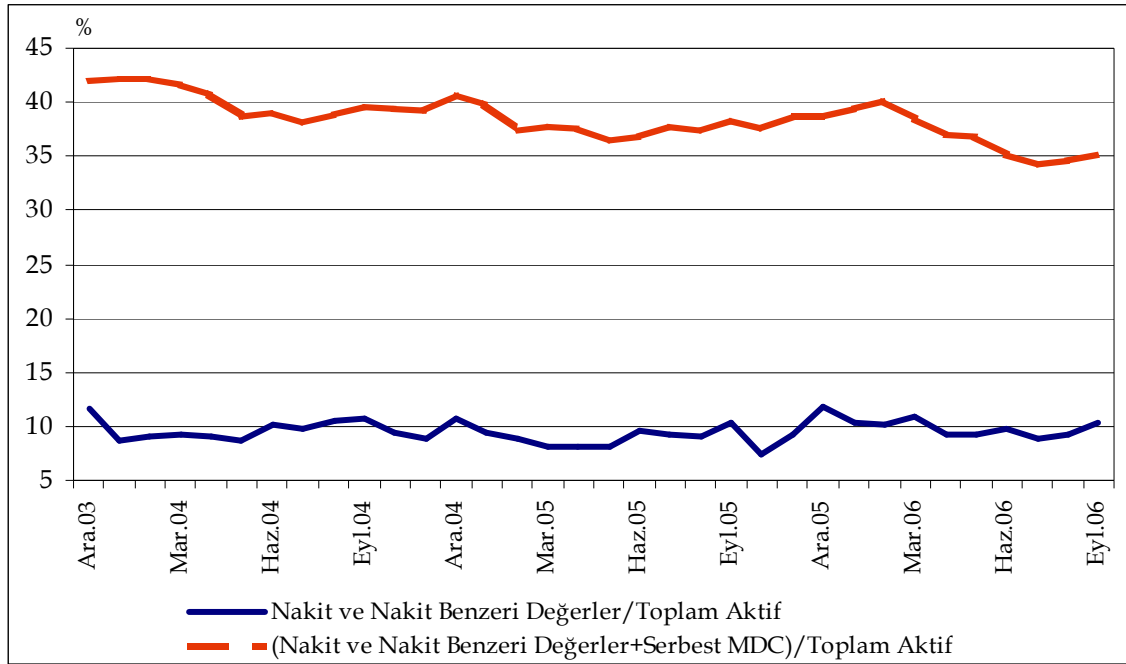
¹ Analize aktif paylarına göre bankacılık sektörünün ilk 10 bankası dahil edilmiştir.

Uygulanan A ve B Senaryolarının aktif paylarına göre sektörün yaklaşık yüzde 85'ini oluşturan 10 bankanın sermaye yeterlilik rasyoları üzerindeki etkileri incelenmiştir. 2006 yılı Eylül ayı itibariyle söz konusu 10 bankanın ortalama SYR'si yüzde 19,5, minimum SYR'si yüzde 10,5, maksimum SYR'si yüzde 34 olup, verilen şoklar sonucunda her üç değerinde de önemli bir düşüş gerçekleşmediği görülmektedir. Zira, her iki senaryo sonucunda da en düşük SYR dahi yüzde 8 sınırının oldukça üzerinde kalmakta ve bu durum da bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısına işaret etmektedir.

III.3.Likidite Riski

Grafik III.3.1
Likidite Rasyoları^{1,2}

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Nakit ve Nakit Benzeri Değerler=Nakit Değerler + TCMB'den Alacaklar + Para Piyasalarından Alacaklar +Bankalardan Alacaklar

² Serbest MDC = Teminata ve Repo İşlemine Konu Olmayan ve Yapısal Pozisyon Olarak Tutulmayan Menkul Değerler Toplamı

Nakit ve nakit benzeri değerlerin toplam aktiflere oranı ile nakit ve nakit benzeri değerler ve serbest menkul değerler cüzdanının toplam aktiflere oranı, 2005 yılı sonundan 2006 yılı Temmuz ayına kadar azalmıştır. Bu aydan itibaren, dalgalanma sonrası bankaların daha ihtiyatlı davranmaları sonucu, söz konusu oranlar artış eğilimine girerek Eylül ayı itibariyle sırasıyla yüzde 10,4 ve yüzde 35,1 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.3.1).

Kutu III.3.1. 2006 yılı Mayıs-Haziran Döneminde Yaşanan Dalgalanma Karşısında Merkez Bankası'nın Uyguladığı Politikalar

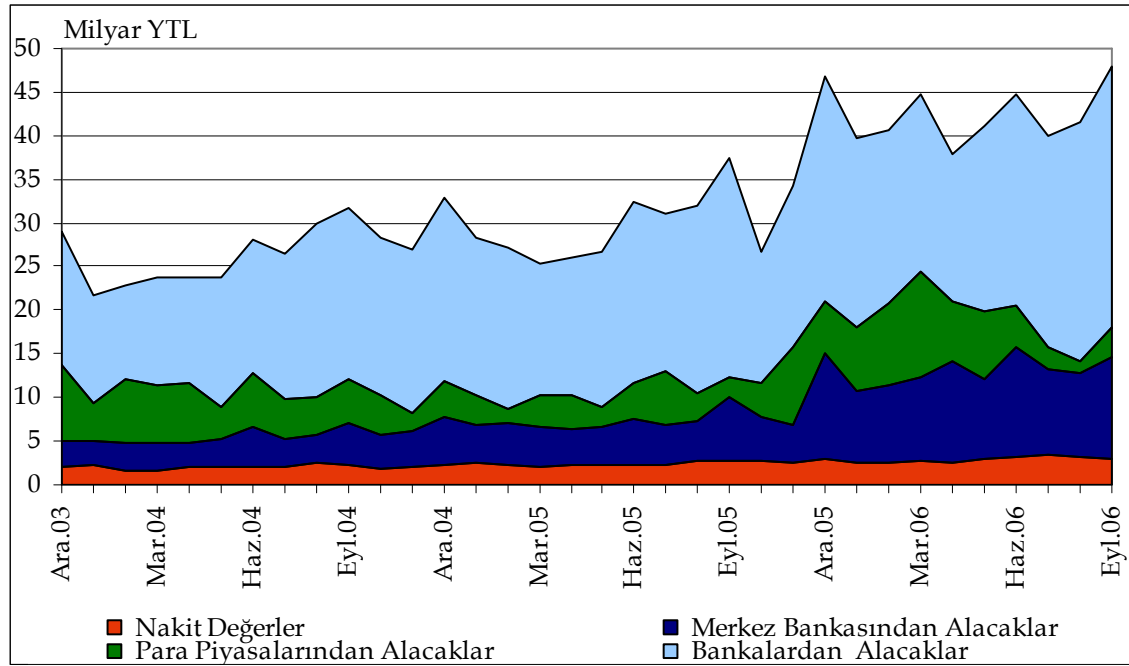
2006 yılı Mayıs-Haziran aylarında piyasalarda yaşanan dalgalanmalar, asıl olarak dışsal etkenlerden kaynaklanmışsa da, bekleyişlerde belirgin bozulmaya yol açmıştır.

Enflasyonist baskı nedeniyle, gelişmiş ülkelerin para politikalarında sıkılaşıma eğilimine devam edecekleri beklentisi, uluslararası likidite koşullarının bozulma eğiliminde etkili olmuştur. Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Genel Çerçevesi ve 2006 Yılında Para ve Kur Politikası başlıklı basın duyurusunda belirtilen risklerden biri olan bu durum karşısında TCMB Para Politikası Kurulu (PPK), 7 Haziran 2006'da yaptığı olağanüstü toplantıda politika faizlerinde 175 baz puanlık artış yapmıştır. Ancak, bir sonraki PPK toplantısında faiz kararlarının iç talepte yaratması öngörülen daralma ve döviz kurundaki yükselişin enflasyon üzerindeki etkilerinin sınırlı kalacağı tahmini ile politika faizleri sabit tutulmuştur. Piyasalardaki oynaklığın devam etmesi üzerine PPK, 25 Haziran'da yeniden olağanüstü toplanarak, orta vadeli enflasyon bekleyişlerini düzeltmek ve piyasalardaki oynaklığı azaltmak amacıyla güçlü bir parasal sıkılaştırmaya daha gidilmesine karar vermiş, faizleri 225 baz puan ve ardından 20 Temmuz 2006'da 25 baz puan artırmıştır.

Enflasyon bekleyişlerindeki bozulmanın ve piyasalardaki aşırı dalgalanmanın önlenmesi için politika faizlerinde yapılan artırımlara ilave olarak, Merkez Bankası, özellikle spekülasyon davranışlarının engellenmesi amacıyla döviz piyasalarında ve likidite yönetiminde de etkin önlemler almıştır. Bu çerçevede, uluslararası likidite koşullarının da etkisiyle oluşan döviz piyasasındaki likidite daralması nedeniyle öncelikle 16 Mayıs'tan başlamak üzere döviz alım ihalelerine ara verilmiş¹, kurlarda oynaklığın artarak devam etmesi üzerine 13 ve 23 Haziran tarihlerinde döviz piyasalarına doğrudan satım yönünde müdahale edilmiştir. Yapılan doğrudan müdahalelere ve faiz kararlarına rağmen, spekülasyon davranışlarının da etkisi ile kurlarda oynaklığın devam etmesi üzerine, Merkez Bankası, 26 Haziran 2006 tarihinden itibaren bir yandan döviz piyasalarına etkili müdahalelerde bulunurken, diğer yandan da döviz piyasasındaki oynaklığı destekleyen Türk Lirası likidite fazlasını etkin bir şekilde sterilize etmeye başlamıştır. Bu amaçla, 26 ve 27 Haziran 2006 tarihlerinde Döviz Satım İhalesi düzenlenerek piyasaya döviz arz edilmiş, 26 Haziran 2006'da döviz piyasasına doğrudan satış müdahalesinde bulunulmuştur. Ayrıca, fazla Türk lirası likiditesinin etkin bir şekilde sterilizasyonu ve gerektiğinde parasal sıkılaştırmayı esnek bir şekilde artırmak için 1 ve 2 haftalık Türk Lirası depo alım ihalelerine başlanmıştır. Yeni Türk Lirası Depo Alım ihalelerine piyasada Yeni Türk Lirası likidite fazlasının arzu edilen düzeyin üzerinde olduğu sürece devam edilmiş, fazla likiditenin azalması üzerine 25 Ağustos 2006'dan itibaren ara verilmiştir. Merkez Bankası ayrıca, 28 Haziran 2006 tarihinde borç verme faiz oranlarını 200 baz puan yükselterek piyasalarda aşırı dalgalanmalar karşısında uygulanacak likidite yönetiminin esnekliğini artırmıştır. Merkez Bankası'nın bu kararlı uygulamaları sonucunda Temmuz ayından itibaren piyasalardaki oynaklıklar belirgin şekilde azalmıştır.

¹ Merkez Bankası'nın bu dönemdeki dalgalanmalar karşısında aldığı tedbirler ve küresel likidite koşullarındaki düzelme sonucunda döviz piyasası görece bir istikrara kavuşmuştur. Ekonomik istikrarın korunmasına yönelik, döviz rezervi biriktirme amacıyla 10 Kasım 2006 tarihinden itibaren günlük döviz alım ihalelerine tekrar başlanılmıştır.

Grafik III.3.2 Likit Aktiflerin Dağılımı

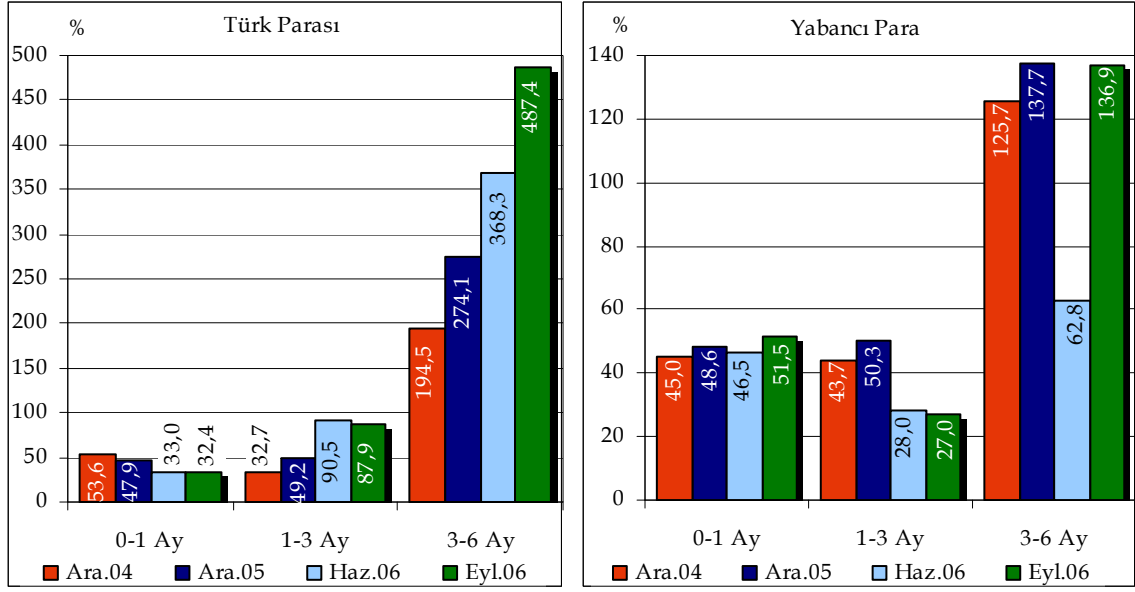
Kaynak: BDDK-TCMB

Nakit Değerler, TCMB'den Alacaklar, Para Piyasalarından Alacaklar ve Bankalardan Alacaklar kalemlerinden oluşan nakit ve nakit benzeri değerlerin dağılımı incelendiğinde, özellikle bankalardan alacaklar kaleminin bankaların likit aktifleri arasında en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Para piyasasından olan alacakların 2006 yılı Mayıs ayından itibaren azalışı, Merkez Bankası'ndan alacaklar kaleminin ise artışı bu dönemin en belirgin gelişmesidir.

2006 yılı Temmuz ayından itibaren, bankalardan alacaklar kaleminde görülen artış ise bankaların bu dönemde artan DTH'larını kredi kullanılmak yerine bankalara plase etmelerinden kaynaklanmıştır (Grafik III.3.2).

Grafik III.3.3

Kalan Vade Dilimlerine Göre Aktiflerin Pasifleri Karşılama Oranı

Kaynak: BDDK-TCMB

Kalan vadesi 0-1 ay vade diliminde yer alan aktiflerin pasifleri karşılama oranı Türk parasında düşmeye devam ederken, yabancı parada artış göstermiştir (Grafik III.3.3). Bu vade diliminde, yabancı parada, varlıkların yükümlülükleri karşılama oranı TP'den daha yüksek gerçekleşmiş ve yüzde 50 seviyesinin üzerine çıkmıştır.

2006 yılı Haziran ayı itibarıyla, 1-3 ay vade diliminde aktiflerin pasifleri karşılama oranının 2005 yılı sonu ile karşılaştırıldığında, yabancı parada azalış, Türk parasında ise artış kaydettiği görülmektedir. Söz konusu gelişmede, esas olarak bankaların yabancı para yükümlülük yoluyla elde ettikleri fonlarını, kısa vadeli swap işlemleri ile Türk parasına dönüştürmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Bankacılık sektörünün temel fon kaynağı olan mevduatların 0-3 ay vadede, temel varlıkları olan menkul kıymetler ve kredilerin ise daha uzun vadede yoğunlaşması, Türk bankacılık sektörünün vade uyumsuzluğunu ortaya koymaktadır. Ancak, özellikle vadeli tasarruf mevduatının önemli bir kısmının sürekli yenilenen mevduat niteliğinde olması, vade uyumsuzluğunun olumsuz etkisini görece hafifletmektedir.

Kutu III.3.2. Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

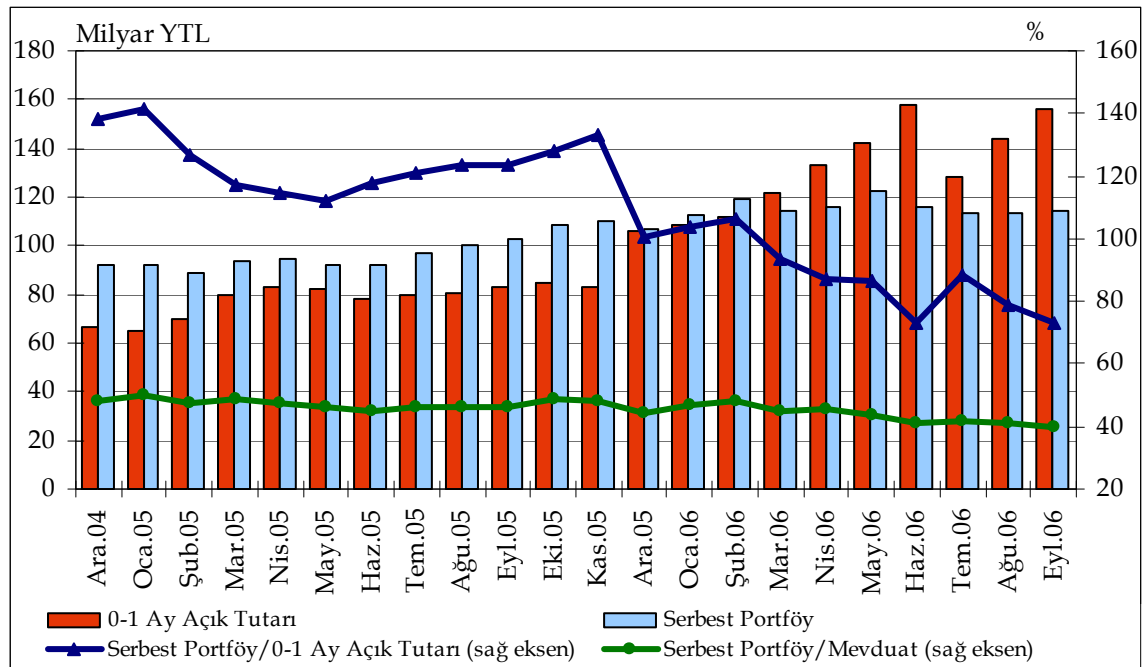
5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 46 ıncı maddesi gereğince; bankalar, Merkez Bankası'nın uygun görüşü alınmak suretiyle, BDDK'ca belirlenecek usul ve esaslara göre asgarî likidite düzeyini hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.

1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" ile bankaların 1 haftalık vade dilimi için günlük olarak ve 1 aylık vade dilimi için haftalık bazda toplam ve yabancı para olmak üzere iki likidite oranı hesaplamaları ve tutturmaları öngörülmüştür.

Yönetmelik'e göre likidite oranının hesaplanmasında dikkate alınacak varlık ve yükümlülüklerin bazılarının likide edilme/talep edilme özelliklerine göre belli oranlarda indirim tabi tutularak stok değerleri, bazılarının ise hesaplandığı vade dilimindeki nakit giriş ve çıkışları esas alınmaktadır.

Bu şekilde hesaplanan Türk parası ve yabancı para varlıklar toplamının, yükümlülükler toplamına oranı olarak hesaplanan toplam likidite oranının asgari yüzde 100, yabancı para varlıkların yabancı para yükümlülüklerine oranı olarak hesaplanan yabancı para likidite yeterlilik oranının ise asgari yüzde 80 olması öngörülmüş olup, bankaların bu oranları 1 Haziran 2007 tarihinden itibaren tutturmaları gerekmektedir. 1 Haziran 2007 tarihine kadar olan süre için bankaların belirlenmiş bazı varlıklarının yükümlülüklerine oranının asgari yüzde 5 olması öngörülmüştür. Bu hesaplamada sözkonusu varlık ve yükümlülükler vadelerine kalan süreye bakılmaksızın stok değerleri üzerinden dikkate alınacak olup, oranın günlük olarak hesaplanıp, haftalık basit ortalamasının alınması öngörülmüştür.

Grafik III.3.4
Teminatların Yükümlülükleri Karşılama Oranı¹

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Serbest portföy, menkul değerler portföyünden teminat ve repo konusu kıymetler düşülerek hesaplanmaktadır.

Geçici bir likidite sıkışıklığı durumunda Merkez Bankası tarafından bankalara likidite temininde kabul edilebilecek teminatlar arasında yer alan serbest MDC portföyünün, vadesine 0-1 ay kalan aktif ile pasif kalemler arasındaki açık tutarını karşılama oranı, 2006 yılı Şubat ayı sonuna kadar yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşmişken, bu tarihten itibaren azalış eğilimine girmiştir.

Mevduatın ani çekilişi durumunda bu teminatlar kullanılarak elde edilebilecek likiditeyi göstermesi açısından Serbest Portföy/Mevduat oranının önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu çerçevede, teminat olarak kullanılabilir kıymetlerin toplam mevduata oranının 2005 yılı sonunda yüzde 44 iken, son dönemde azalarak 2006 yılı Haziran ayında yüzde 41,1, 2006 yılı Eylül ayında ise yüzde 40,1 olarak gerçekleştiği görülmektedir (Grafik III.3.4).

III.4.Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

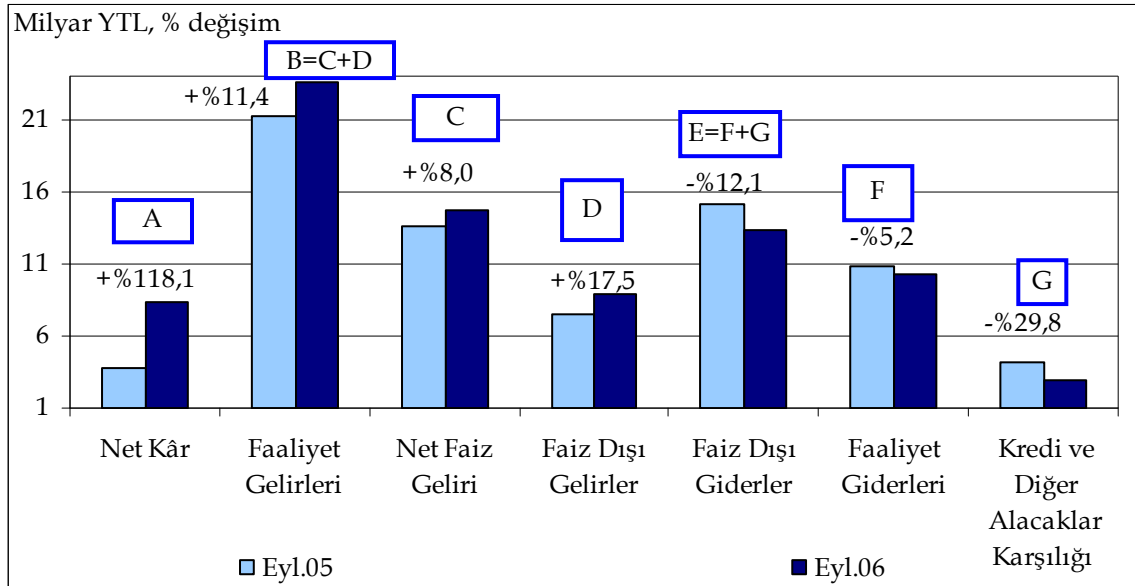
III.4.1.Kârlılık⁷

2006 yılı Eylül ayı itibariyle sektörün dönem net kârı, 2005 yılı Eylül ayına göre yüzde 118,1 artarak, 8,4 milyar Yeni Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı Eylül ayında önemli boyutta zarar açıklayan bir bankanın hariç tutulması halinde sektörün net kârındaki artış yüzde 30,7'ye düşmektedir.

Söz konusu dönemde net türev finansal araçlardan sağlanan kârlardan kaynaklanmak üzere net sermaye piyasası işlem kârlarının ve net faiz gelirinin artması, kredi ve diğer alacaklar karşılığının ise azalması sektörün kârlılığını olumlu yönde etkilemiştir. Diğer taraftan, 2006 yılı başından geçerli olmak üzere, kurumlar vergisi oranında yapılan indirim nedeniyle bankaların daha az vergi karşılığı ayırmaları da kârlılığın yükselmesinde etkili olmuştur.

2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanma sonucu sektör, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle 2,4 milyar Yeni Türk Lirası net kambiyo zararına maruz kalmıştır. Ancak, dövizde endeksli menkul kıymetler ile dövizde endeksli kredilerin kur farklarının diğer faaliyet gelirleri arasında, net türev finansal araçlardan sağlanan kârların net sermaye piyasası işlem kârları arasında muhasebeleştirildiği dikkate alındığında, kur hareketlerinin bankaların kârlılığına net etkisinin sınırlı olduğu görülmektedir.

Grafik III.4.1.1
Net Kâr ve Bileşenlerinin Gelişimi

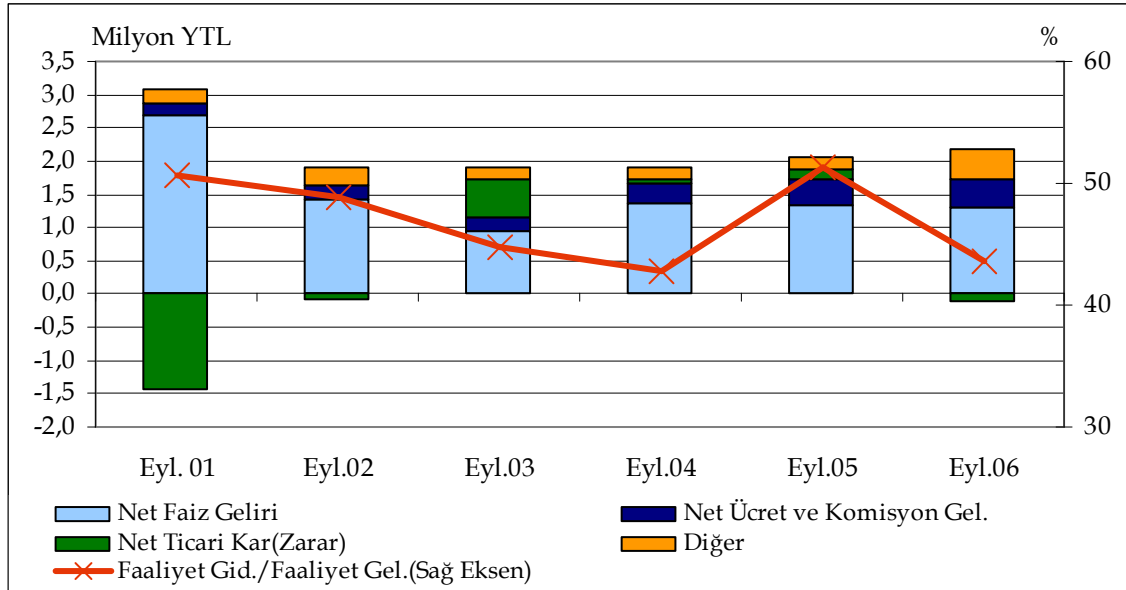
Kaynak: BDDK-TCMB

⁷ Sektöre ilişkin değerlendirmeler, TMSF ve katılım bankaları hariç tutularak yapılmıştır.

Net kârın bileşenleri⁸ incelendiğinde, faaliyet gelirlerinde görülen yüzde 11,4'lük artışta, özellikle diğer faaliyet gelirleri (dövizde endeksli varlıkların kur farkları) ve net faiz gelirindeki yükseliş etkili olmuştur.

2006 yılı Eylül ayı itibariyle yüzde 12,1 azaldığı görülen faiz dışı giderlerin, 2005 yılı Eylül ayında zarar açıklayan bir banka hariç tutulduğunda yüzde 7,8 arttığı dikkat çekmektedir (Grafik III.4.1.1).

Grafik III.4.1.2
Faaliyet Gelirleri¹

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ "1994=100 TÜFE" ile reel hale getirilmiştir.

Toplam faaliyet gelirleri içinde en büyük payı net faiz gelirleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte, istikrarlı bir gelir kaynağı olan net ücret ve komisyon gelirlerinin yıllar itibariyle artış eğilimi içinde olduğu görülmektedir (Grafik III.4.1.2).

2005 yılı Eylül ayı itibariyle zarar açıklayan özel bankanın etkisiyle yükselmiş olan faaliyet giderlerinin faaliyet gelirlerine oranı gerileyerek, 2006 yılının Eylül ayında yüzde 43,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu banka hariç tutulduğunda, söz konusu oranda 0,8 puanlık sınırlı bir artış görülmektedir (Grafik III.4.1.2).

2001 krizi ile karşılaştırıldığında, 2006 yılının Mayıs ve Haziran aylarında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmanın bankacılık sektörünün kârlılığine etkisinin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu gelişmede, mevcut dönemde döviz pozisyon açığının 2001 krizi dönemindeki gibi yüksek olmaması, bankaların risk yönetimlerini geliştirmiş olmaları ve kur riskini azaltmaya yönelik bilanço dışı işlemlere ağırlık vermeleri etkili olmuştur.

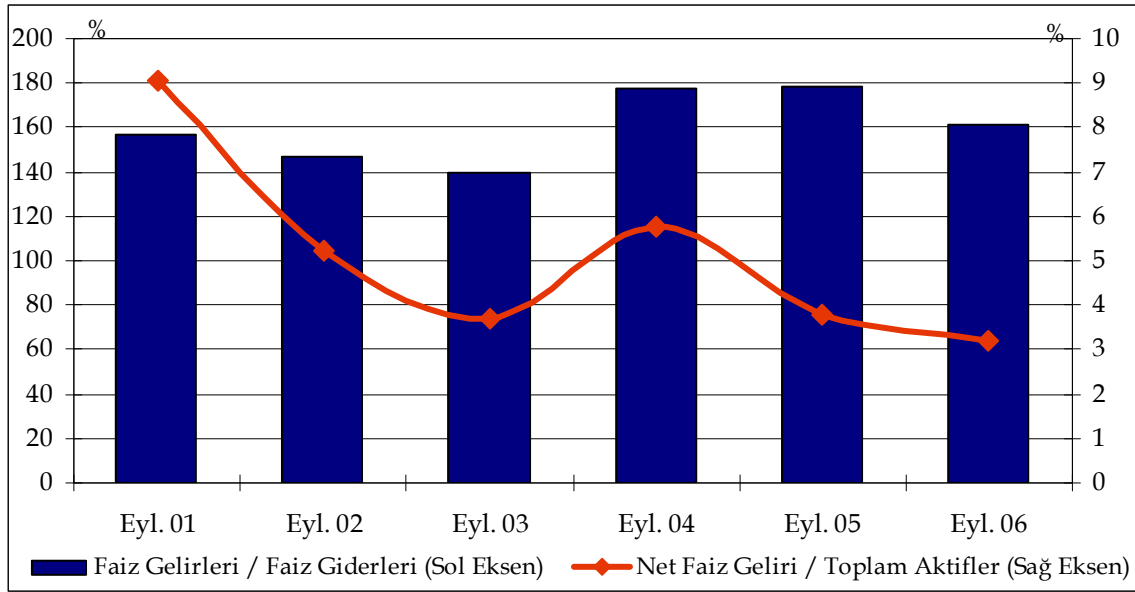
⁸ Faaliyet Gelirleri = Net Faiz Geliri + Faiz Dışı Gelirler.

Faiz Dışı Gelirler = Net Ücret ve Komisyon Gelirleri + Temettü Gelirleri + Net Ticari Kâr (Zarar) + Diğer Faaliyet Gelirleri.

Faiz Dışı Giderler = Kredi ve Diğer Alacak Karşılığı + Faaliyet Giderleri.

Net Kâr = Faaliyet Gelirleri - Faiz Dışı Giderler ± Bağlı Ortaklıklar ve İştiraklerden Kâr (Zarar) ± Olağanüstü Gelir (Gider) - Vergi Karşılığı.

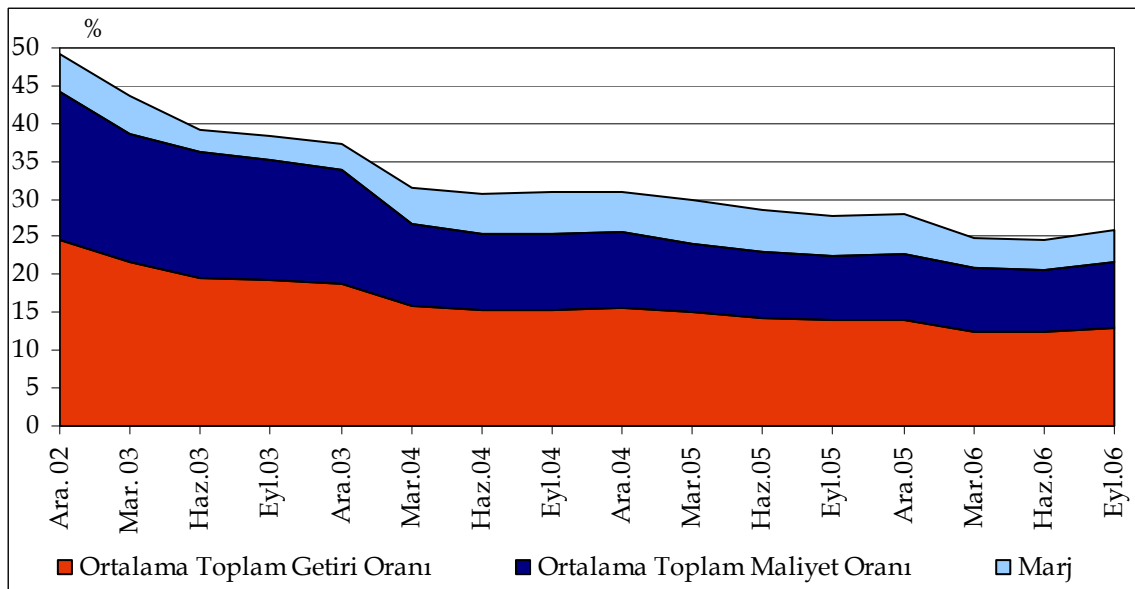
Grafik III.4.1.3
Net Faiz Geliri

Kaynak: BDDK-TCMB

2006 yılı Eylül ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre faiz giderlerinin faiz gelirlerinden daha fazla artması sonucu faiz gelirlerinin faiz giderlerini karşılama oranı yüzde 178,5'ten yüzde 161,4'e gerilemiştir. Net faiz gelirin toplam aktiflere oranındaki düşüş eğilimi devam etmektedir (Grafik III.4.1.3). Faiz giderlerindeki hızlı artışta, mevduata ve bankalara verilen faiz giderlerinden kaynaklanmak üzere bankaların fonlama maliyetlerinin artması etkili olmuştur.

Grafik III.4.1.4
Bankacılık Sektörünün Faiz Marjının Gelişimi¹

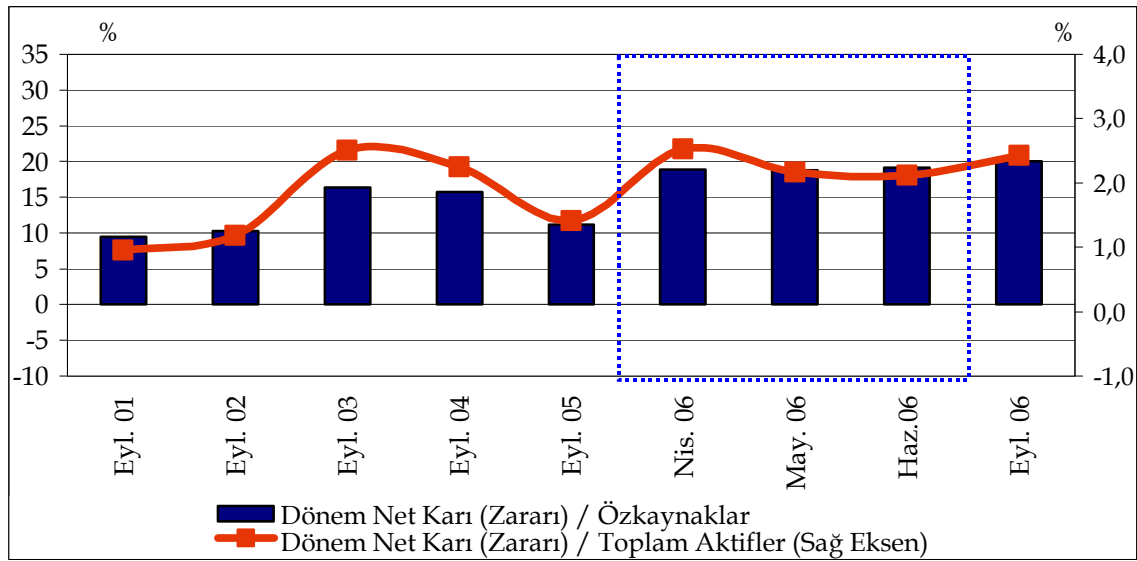
Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Toplam getiri, faiz gelirlerinin ortalama faiz getirili aktiflere bölünmesi, toplam maliyet ise faiz giderlerinin ortalama faiz maliyetli pasiflere bölünmesi yoluyla hesaplanmıştır. Mart ayı verileri 4, Haziran ayı verileri 2, Eylül ayı verileri 1,33 ile çarpılarak yıllık değerlere ulaşılmıştır.

2006 yılının ilk dokuz ayında, aktif getirisinin pasif maliyetinden daha hızlı düşmesi sonucu, faiz marjı yüzde 4,1'e gerilemiştir. Bankaların pasiflerinin kısa vadeli, aktiflerinin ise uzun vadeli olduğu dikkate alındığında, Mayıs ayından itibaren faiz oranlarının artması nedeniyle, yeniden fiyatlamaya bağlı olarak faiz marjının düşmesi beklenirken, aynı seviyede kaldığı görülmektedir. Bu gelişmede, özellikle ticari kredilerin pasiflere göre daha çabuk fiyatlanabilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir (Grafik III.4.1.4).

Grafik III.4.1.5
Aktif ve Özkaynak Kârlılığı¹

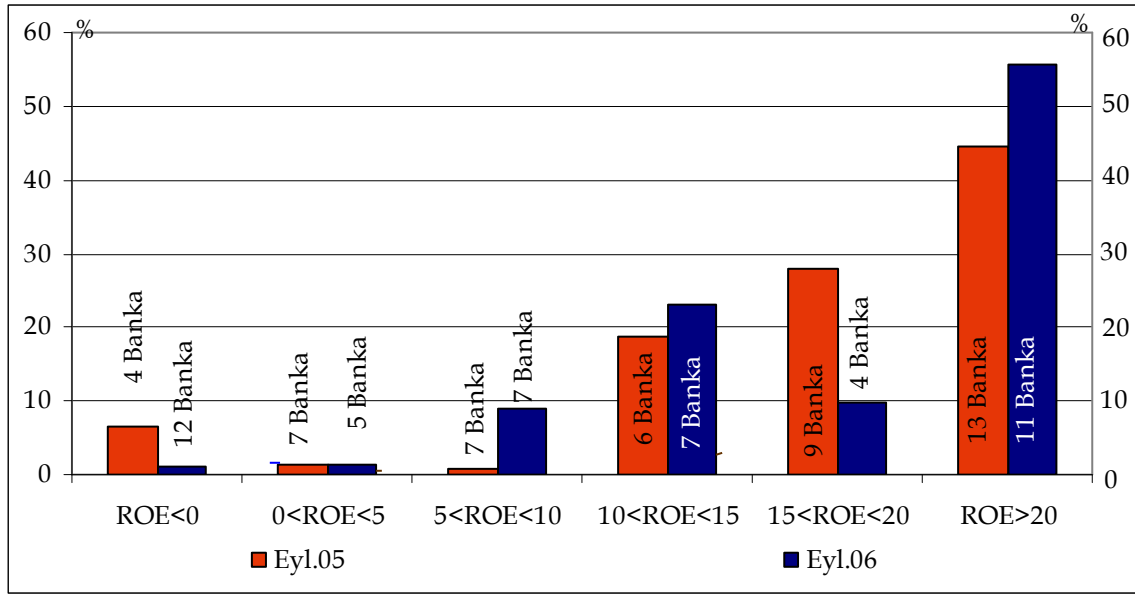

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Mart ayı verileri 4, Nisan ayı verileri 3, Mayıs ayı verileri 2,4, Eylül ayı verileri 1,33 ile çarpılarak yıllık değerlere ulaşılmıştır.

2006 yılı Eylül ayı itibariyle, bankacılık sektörünün aktif kârlılığı yüzde 2,4 ve özkaynak kârlılığı yüzde 20 olarak gerçekleşmiştir. Sektörün aktif kârlılığı, 2006 yılı Nisan ayından itibaren toplam aktiflerin net kâra göre daha hızlı artması sonucu azalırken, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle net kârdaki artış nedeniyle tekrar yükselişe geçmiştir. Özkaynak kârlılığı ise 2006 yılı Nisan ayından itibaren özkaynaklardaki azalıştan, Eylül ayında net kârın özkaynaklara göre daha hızlı artmasından dolayı yükselmeye devam etmiştir (Grafik III.4.1.5).

Grafik III.4.1.6
Bankaların Özkaynak Kârlılıklarına Göre Aktif Payları^{1,2}

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Özkaynak Kârlılığı (ROE) = Net Kâr / Özkaynaklar

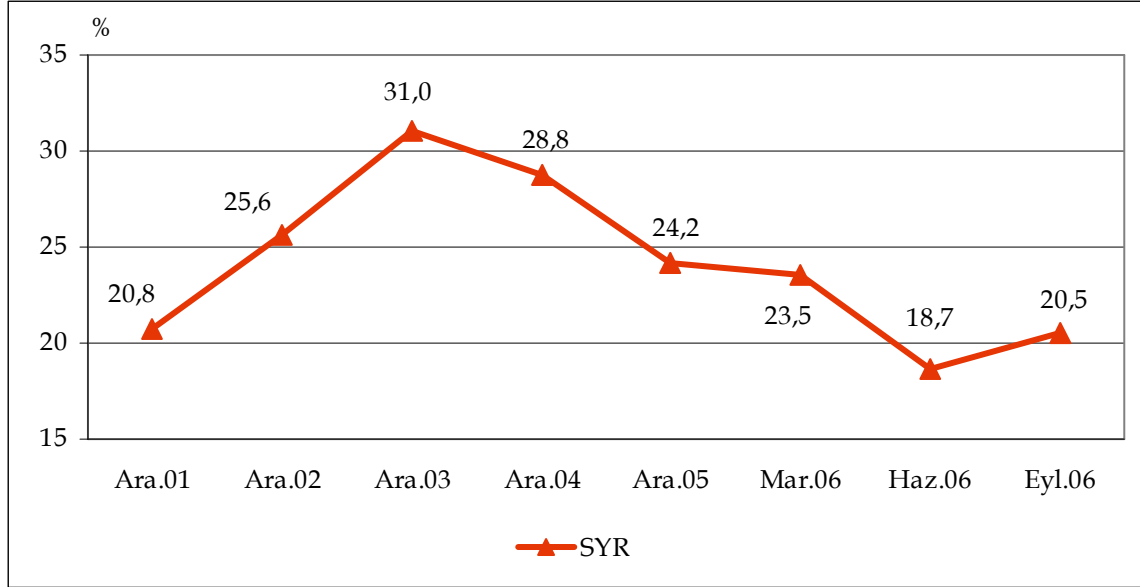
² Eylül ayı verileri 1,33 ile çarpılarak yıllık değerlere ulaşılmıştır.

2006 yılı Eylül ayı itibariyle, özkaynak kârlılığı yüzde 20'nin üzerinde olan bankaların sektörün toplam aktifleri içindeki payı artış kaydetmiştir. Zarar açıklayan banka sayısı ise aktif payları düşük olmakla birlikte 4'den 12'ye yükselmiştir. Zarar eden banka sayısının yükselmesinde, 2006 yılı Eylül ayında söz konusu bankaların faiz dışı giderlerindeki artış etkili olmuştur (Grafik III.4.1.6).

III.4.2.Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranı olan sermaye yeterliliği rasyosunun (SYR), solo bazda gelişimi incelendiğinde, azalan bir trend izlemekle birlikte, incelenen tüm dönemlerde, yasal sınır olan yüzde 8'in ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

Grafik III.4.2.1
Sermaye Yeterliliği Rasyosu (Solo)

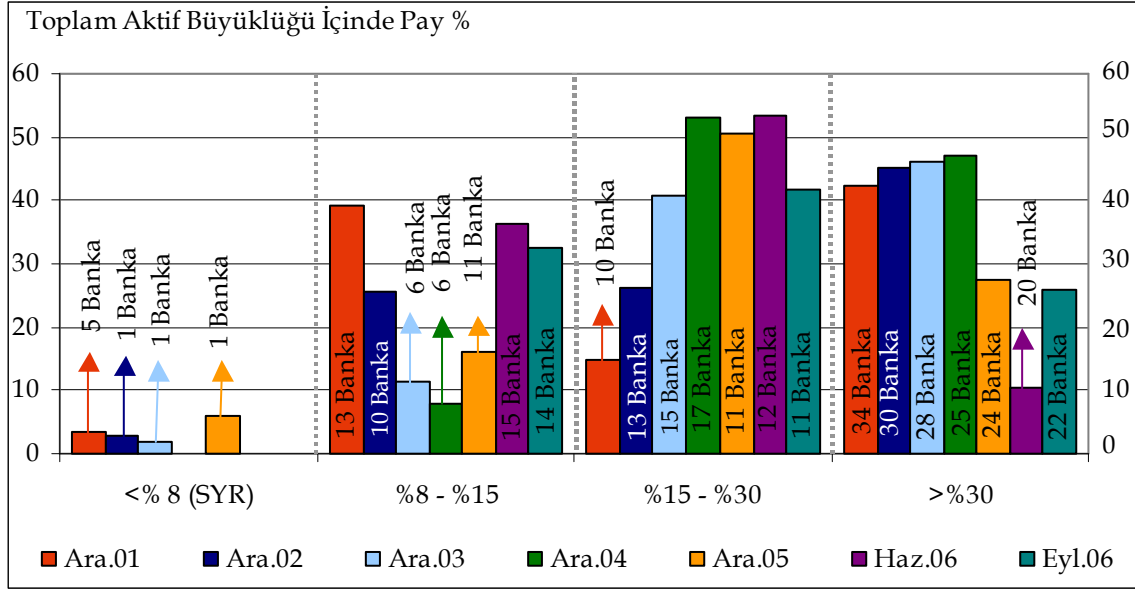
Kaynak: BDDK-TCMB

2005 yılı sonu itibariyle yüzde 24,2 olan bankacılık sektörünün SYR'si, 2006 yılında azalışını sürdürerek, 2006 yılı Haziran ayı itibariyle yüzde 18,7'ye kadar gerilemiş, Eylül ayında ise yükselişe geçerek, yüzde 20,5 olarak gerçekleşmiştir.

2006 yılının Mayıs ayından itibaren faiz oranlarının artmasının etkisiyle menkul değerler değer artış fonu negatif bakiye vermiş ve buna bağlı olarak katkı sermaye, dolayısıyla özkaynaklar, 2005 yılı sonuna göre yüzde 4,7'lik azalış kaydetmiştir. Özkaynaklardaki azalışla birlikte, esas olarak kredilerdeki genişleme ve yabancı para işlemlere ilişkin kur farkları dolayısıyla risk ağırlıklı aktiflerin yüzde 23 yükselmesi sektörün SYR'sindeki düşüşte etkili olmuştur (Grafik III.4.2.1).

2006 yılı Eylül ayı itibariyle SYR'nin yükselmesinde, sektörün kârının ve menkul değerler değer artış fonunun artışına bağlı olarak özkaynakların artması etkili olmuştur. Ayrıca, bu dönemde kredilerdeki artış hızının yavaşlaması da risk ağırlıklı aktiflerin artışını sınırlandırmıştır.

Grafik III.4.2.2 Bankaların Sermaye Yeterliliği Rasyolarına Göre Aktif Payları

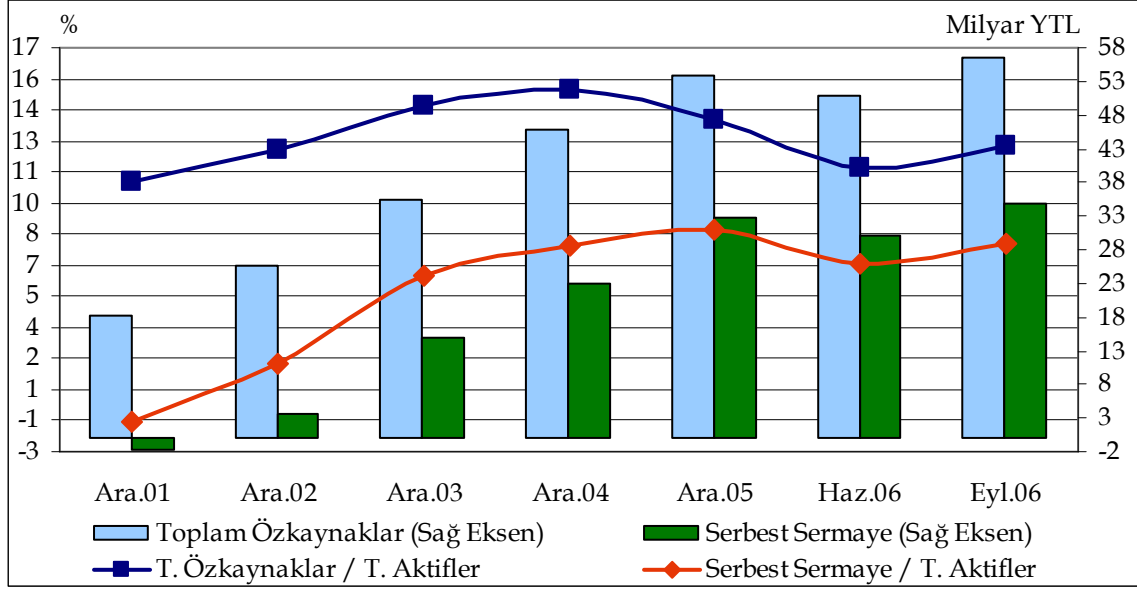

Kaynak: BDDK-TCMB

Bankaların sermaye yeterliliği rasyolarına göre aktif paylarının dağılımı incelendiğinde, 2006 yılı Haziran ayında yüzde 8-15 arası SYR'ye sahip bankaların aktif paylarında ve sayılarında 2005 yılı sonuna göre belirgin bir artış görülürken, 2006 yılı Eylül ayında ise yüzde 30 üzerinde SYR'ye sahip bankaların aktif payı önemli bir sıçrama göstermiştir.

2005 yılı sonu itibariyle sektör içindeki aktif payı yüzde 78 olan 35 bankanın sermaye yeterliliği rasyosu yüzde 15'in üzerinde iken, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle aktif payı 67,6 olan 33 bankanın SYR'si yüzde 15'in üzerinde gerçekleşmektedir. Öte yandan, 2001 krizi sonrası 2001 yılı sonunda 5 bankanın SYR'si yüzde 8'in altında gerçekleşirken, 2006 yılı Eylül ayında yüzde 8'in altında SYR'ye sahip banka bulunmamaktadır (Grafik III.4.2.2).

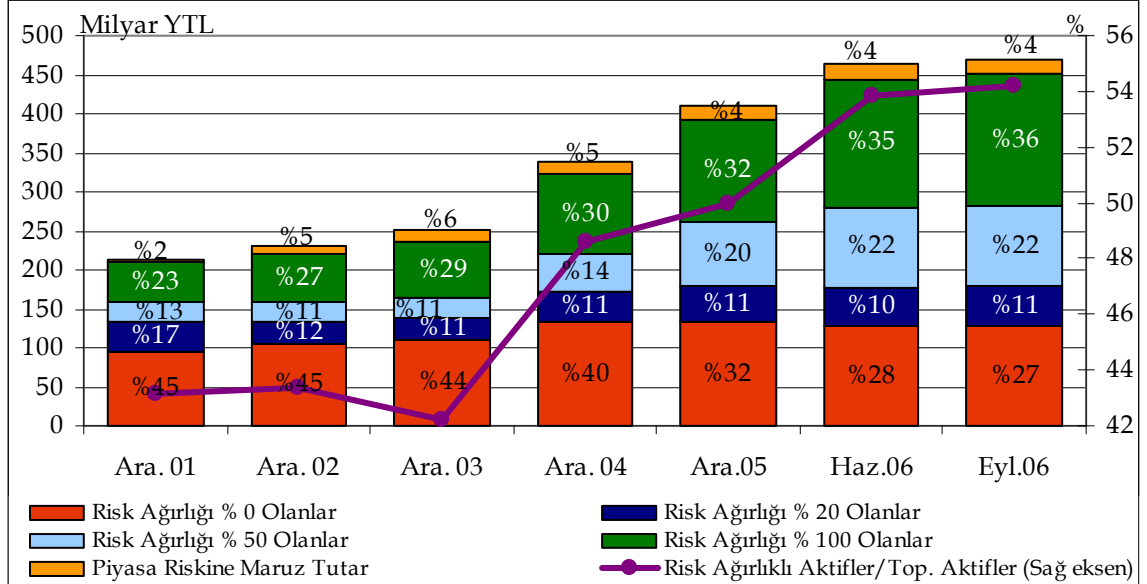
Grafik III.4.2.3
Sektörün Serbest Sermaye Gelişimi

Kaynak: BDDK-TCMB

Serbest sermayenin ve özkaynakların toplam aktiflere oranı, özkaynaklardaki gerilemeye bağlı olarak 2006 yılının ilk yarısında azalış göstermiştir. 2006 yılı Eylül ayında ise, özkaynakların artması sonucu söz konusu oranlar sırasıyla yüzde 7,6 ve 12,2'ye yükselmiştir (Grafik III.4.2.3).

Grafik III.4.2.4
Aktiflerin Risk Ağırlığına Göre Dağılımı

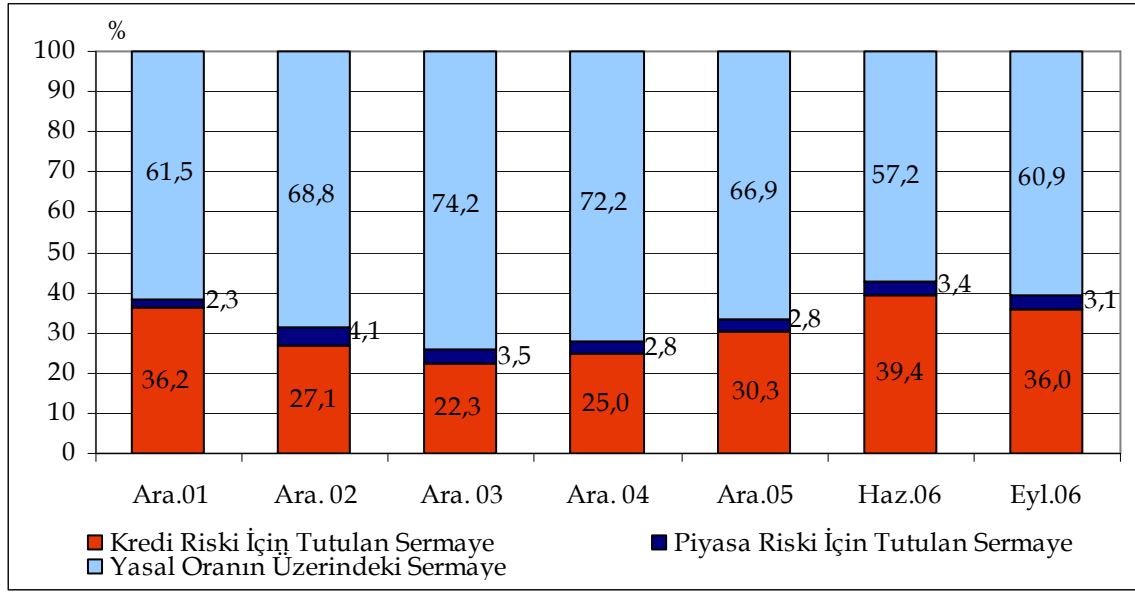
Kaynak: BDDK-TCMB

2006 yılı Eylül ayı itibariyle, 2005 yılı sonuna göre kredilerdeki artış nedeni ile yüzde 50 risk ağırlıklı aktiflerin payı yüzde 22'ye, yüzde 100 risk ağırlıklı aktiflerin

payı ise yüzde 36'ya yükselmiştir. Yüzde 50 risk ağırlıklı aktiflerin büyümesinde konut kredilerindeki artış etkili olmuştur.

Bankacılık sektörünün bilançosunda, daha yüksek risk ağırlığı taşıyan kredilerin payının menkul değerler cüzdanının payını geçmesi sonucunda toplam risk ağırlıklı aktifler toplam aktiflere göre daha hızlı büyümüştür. Bunun sonucunda toplam risk ağırlıklı aktiflerin⁹ toplam aktiflere oranı yükselerek, 2005 yılı sonunda yüzde 50'den, 2006 yılı Eylül ayında yüzde 54,2'ye çıkmıştır (Grafik III.4.2.4).

Grafik III.4.2.5
Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Kredi ve Piyasa Riskine Göre Dağılımı

Kaynak: BDDK-TCMB

Kredi riski için bulundurulacak sermayenin toplam sermayeye oranı, 2006 yılı Haziran ayı itibarıyla 2005 yılı sonuna göre 9,1 puan artış göstermiş, 2006 yılı Eylül ayında ise özkaynaklardaki artış paralelinde azalmıştır. Piyasa riski için bulundurulacak sermayenin ise toplam sermayenin yüzde 3,1'ini oluşturduğu ve 2005 yılı sonuna göre 0,3 puan arttığı görülmektedir (Grafik III.4.2.5).

Sonuç olarak, bankaların risk yönetimlerini geliştirmiş olmaları ve kur riskini azaltmaya yönelik işlemlere ağırlık vermeleri dolayısıyla finansal piyasalarda yaşanan son dalgalanmanın sektörün kârlılık performansına etkisinin sınırlı kaldığı görülmektedir. Diğer önemli bir gelişme ise, faiz oranlarının artması nedeniyle, bankaların pasiflerinin kısa vadeli, aktiflerinin ise uzun vadeli olduğu dikkate alındığında, faiz marjının yeniden fiyatlamaya bağlı olarak düşmesi beklenirken, özellikle ticari kredilerin pasiflere göre daha çabuk fiyatlanabilmesinin etkisiyle aynı seviyesini korumuş olmasıdır. Dolayısıyla, faiz oranı riski açısından da finansal

⁹ Toplam risk ağırlıklı aktifler, sermaye yeterliliği rasyosunun paydasına giren rakamı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, risk ağırlıklı aktifler, aktiflerin ilgili risk ağırlıkları (yüzde 0, 20, 50, 100) ile çarpılarak, piyasa riskine maruz tutar ile toplanması sonucu oluşmaktadır.

piyasalarda yaşanan son dalgalanmanın sektörün kârlılığı üzerinde sınırlı bir etki yarattığı görülmektedir.

Mayıs ve Haziran dönemlerinde yaşanan finansal dalgalanmanın özkaynaklar üzerinde etkisi kârlılığa göre daha fazla olmuştur. 2006 yılı Mart ve Haziran ayları arasında sektörün özkaynakları yüzde 10 azalmakla birlikte, Eylül 2006 dönemine gelindiğinde bunun telafi edildiği görülmektedir. Bankacılık sektörü, taşıdığı riskler için bulundurması gereken asgari sermaye yükümlülüğünün üzerinde özkaynağa sahip bulunmaktadır.

III.5.Finansal Sağlık Endeksi

Finansal Sağlık Endeksi (FSE)'nin oluşturulmasında, bankacılık sektörünün risklerini ve kırılganlıklarını yansıtacak rasyolar seçilerek, bir “bileşik gösterge” ortaya konulmuş ve sektörün sağlamlığı bu endeksin ne yönde hareket ettiğine bakılarak incelenmiştir. Endeksin oluşturulmasında altı alt göstergeden yararlanılmıştır, bunlar; aktif kalitesi, likidite, kur riski, faiz riski, kârlılık ve sermaye yeterliliği endeksleridir (Kutu III.5.1).

Kutu III.5.1. Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri¹⁰

	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	negatif	0,33
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	negatif	0,33
	Duran Aktifler / Toplam Aktifler ¹	negatif	0,33
Likidite	Likit Aktif / ToplamAktif ²	pozitif	0,40
	3 Aya Kadar Vadeli Aktif / 3 Aya Kadar Vadeli Pasif	pozitif	0,60
Kur Riski	Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu / Özkaynaklar ³	negatif	0,50
	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu / Özkaynaklar ⁴	negatif	0,50
Faiz Riski	(1 Aya Kadar Faize Duyarlı TP Cinsi Aktifler - 1 Aya Kadar Faize Duyarlı TP Cinsi Pasifler) / Özkaynaklar ⁵	negatif	0,50
	(1 Aya Kadar Faize Duyarlı YP Cinsi Aktifler - 1 Aya Kadar Faize Duyarlı YP Cinsi Pasifler) / Özkaynaklar ⁵	negatif	0,50
Kârlılık	Net Kâr / Toplam Aktif	pozitif	0,50
	Net Kâr / Özkaynaklar	pozitif	0,50
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye / Toplam Aktif ⁶	pozitif	0,50
	Sermaye Yeterliliği Rasyosu	pozitif	0,50

¹ Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.

² Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.

³ Özkaynaklar, yasal özkaynak tanımı olup, bilançonun pasifinde yer alan özkaynak tanımından farklıdır. Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.

⁴ Bilanço içi yabancı para pozisyonu ile bilanço dışı kalemlerin toplanması ile yabancı para net genel pozisyonu elde edilmektedir. Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.

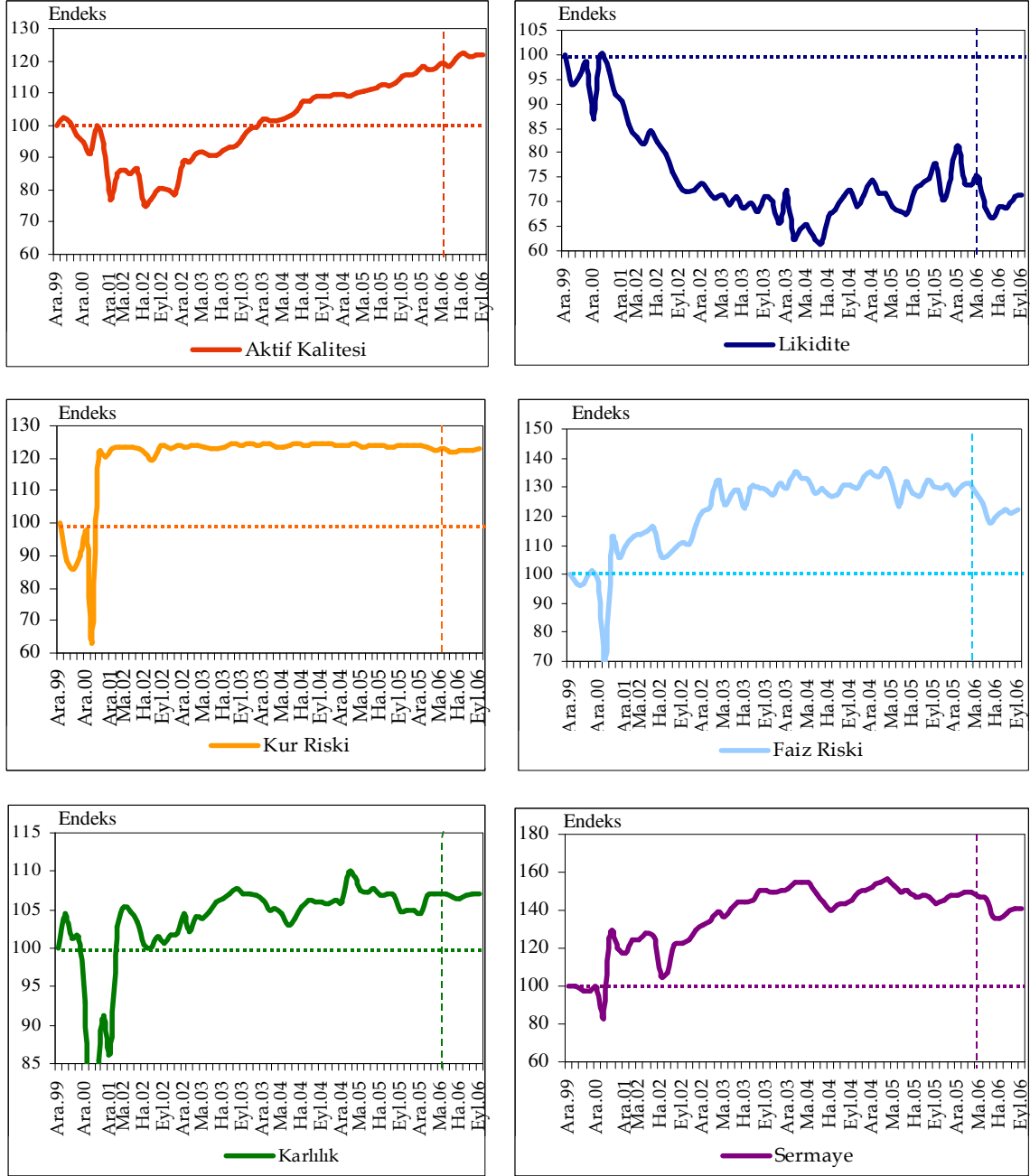
⁵ Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.

⁶ Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Yukarıdaki tabloda, alt endeksleri oluşturan değişkenlerin ağırlıkları ve endeksi etkileme yönleri görülmektedir.

¹⁰ Endeks oluşturulurken BIS, Measuring and Forecasting Stress in the Banking Sector: Evidence from Switzerland, Nisan 2005 ve Kanada Merkez Bankası, An Index of Financial Stress for Canada, Haziran 2003 çalışmalarındaki endeks oluşturma metodundan yararlanılmıştır.

Grafik III.5.1
Finansal Sağlamlık Alt Endeksleri

Kaynak: BDDK-TCMB

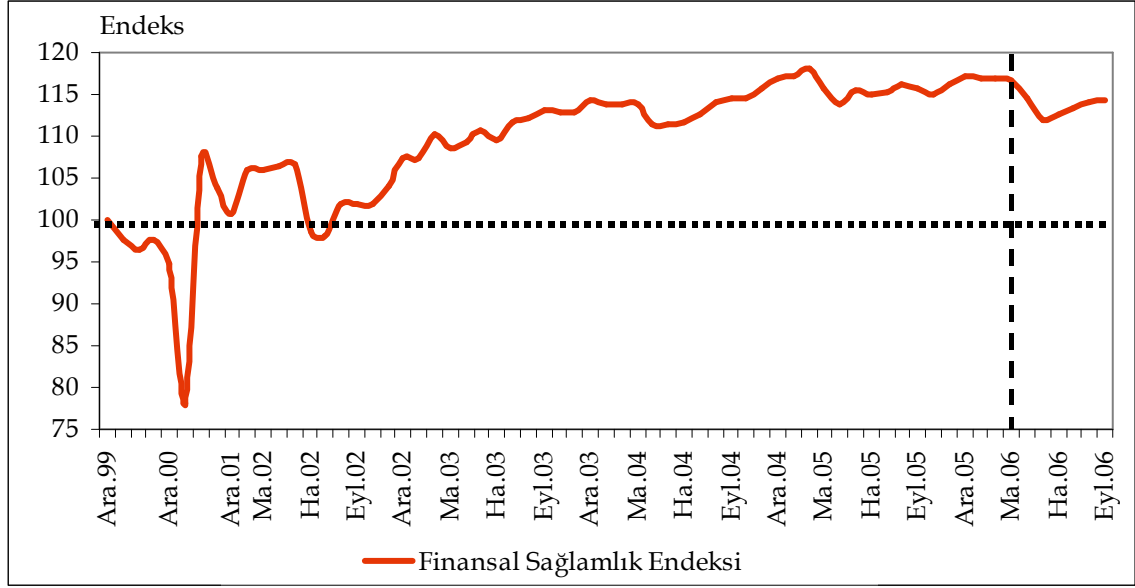
FSE'yi oluşturan alt endeksler incelendiğinde (Grafik III.5.1);

- i. **Aktif Kalitesi Endeksi:** 2005 yılı sonunda 118,3 olan aktif kalitesi endeksi, gerek duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve gerekse takibe dönüşüm oranının gerilemesi nedeniyle artmaya devam ederek, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle 121,9 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs-Haziran dönemindeki dalgalanmanın bankacılık sektörünün aktif kalitesi üzerinde şu ana kadar olumsuz bir etkisi görülmemektedir.

- ii. Likidite Endeksi:** 2005 yılı sonu itibariyle son üç yılın en yüksek seviyesine ulaşan likidite endeksi, 2006 yılının Haziran ayına kadar düşüş göstermiş, bankaların dalgalanmaya daha ihtiyatlı yaklaşması dolayısıyla bu tarihten itibaren artış eğilimine girerek, 2006 yılı Eylül ayında 71,3 olarak gerçekleşmiştir.
- iii. Kur Riski Endeksi:** İstikrarlı bir seyir izleyen kur riski endeksi, 2005 yılı sonunda 124 değerine ulaşmıştır. Sektörün artan bilanço içi açık pozisyonu sonucu endeks 2006 yılı Mayıs ayı itibariyle 122'ye düşmüş, Eylül ayında ise 122,8 değerini almıştır. Bankacılık sektörünün açık pozisyonun sınırlı olması nedeniyle kur riski endeksi dalgalanmadan etkilenmemiştir.
- iv. Faiz Riski Endeksi:** 2005 yılı sonunda 127,2 olan faiz riski endeksi, 2006 yılı Mayıs-Haziran aylarında, gerek Türk parası ve gerekse yabancı para cinsinden 1 aya kadar faize duyarlı aktifler ile 1 aya kadar faize duyarlı pasifler arasındaki farkın özkaynaklara oranının artması nedeniyle 117 seviyesine inmiş, 2006 yılı Eylül ayı itibariyle ise endeks 122,1 olarak gerçekleşmiştir.
- v. Kârlılık Endeksi:** 2005 yılı sonunda özellikle bir özel bankanın yüksek tutarda zarar açıklamasının da etkisiyle 104,5 olarak gerçekleşen endeks, söz konusu bankanın kara geçmesiyle birlikte artış göstererek, 2006 yılı Eylül ayında 107 olarak gerçekleşmiştir. Finansal piyasalarda yaşanan son dalgalanmanın, bankaların karlılık performansını çok az etkilediği görülmektedir.
- vi. Sermaye Yeterliliği Endeksi:** 2005 yılı sonu itibariyle 147,7 olan endeks, 2006 yılı Nisan ayında 146 olarak gerçekleşmiş, Haziran ayında 135,3'e gerilemiştir. Mayıs-Haziran döneminde, söz konusu endekste gerileme esas itibariyle özkaynaklar azalırken, döviz kurundaki yükselişin de etkisiyle risk ağırlıklı aktiflerin artmasından kaynaklanmıştır. 2006 yılı Eylül ayı itibariyle ise özkaynaklardaki artışa bağlı olarak endeks yükselerek 140,5 değerine ulaşmıştır.

Grafik III.5.2
Finansal Sağlık Endeksi (FSE)

Kaynak: BDDK-TCMB

2005 yılı sonunda 117,2 olan FSE, finansal piyasalardaki dalgalanma ile birlikte aktif kalitesi hariç diğer alt endekslerin düşüşüne bağlı olarak, 2006 yılı Mayıs ayı itibariyle 111,8'e gerilemiş, Eylül ayında ise 114,3'e yükselmiştir.

Mayıs ve Haziran aylarında görülen dalgalanmalara rağmen, FSE'deki düşüşün sınırlı olması bankacılık sektörünün kırılmalara karşı daha dayanıklı bir hale geldiğini göstermektedir (Grafik III.5.2).